

JAARVERSLAG 2021

Vereniging Nederlands Cultuurlandschap
Beek-Ubbergen

VERENIGING NEDERLANDS
CULTUURLANDSCHAP

1. INLEIDING

2. ORGANISATIE

- 2.1 VERENIGING NEDERLANDS CULTUURLANDSCHAP
- 2.2 STICHTING DE LANDSCHAPSWACHT
- 2.3 STICHTING DAS&BOOM

3. VOORLICHTING , FONDSENWERVING EN LEDEN

- 3.1 LANDSCHAPMUSEUM
- 3.2 FONDSENWERVING
- 3.3 LEDEN

4. PROJECTEN EN PROGRAMMA'S VAN DE VERENIGING NEDERLANDS CULTUURLANDSCHAP

- 4.1 BELEIDSBEINVLOEDING
- 4.2 LANDSCHAPSHERSTEL
- 4.3 COLLECTIEF DELTAPLAN LANDSCHAP
- 4.4 PROGRAMMA MAASHEGGEN
  - Extra project Postcodeloterij
  - Beheer gemeenten Maasheggen
  - Collectief Deltaplan Landschap
  - Poelen.nu
- 4.5 ICOONLANDSCHAPPEN
- 4.6 LANDSCHAPSADVIES
- 4.7 OTTERROJECT: DE GROEN BLAUWE RIJN ALLIANTIE
- 4.8 NATUUR IN DE STRAAT
- 4.9 DIGITAAL LANDSCHAPSARCHIEF
- 4.10 GOUDEN MISPEL EN GOUDEN ZWALUW
- 4.11 DAS&BOOM

5. FINANCIEEL VERSLAG

- 5.1 Financiën 2021
- 5.2 Begroting 2022

6. JAARPLAN 2022

7. VERANTWOORDINGSVERKLARING

BIJLAGE 1:   Controleverklaring afgegeven bij de samengevatte jaarcijfers 2021

1. INLEIDING

Voor u ligt het jaarverslag 2021 van de Vereniging Nederlands Cultuurlandschap (VNC). De VNC is een vereniging van enthousiaste en betrokken leden, vrijwilligers en een klein professioneel bureau, waar kwaliteitsdenken en winst voor het landschap voorop staan.

Ook 2021 was een bijzonder jaar, vanwege de corona-pandemie. Diverse VNC-activiteiten, zoals de Gouden Zwaluw, Gouden Mispel en Icoonlandschap uitreikingen konden geen doorgang vinden. Het Landschapmuseum kon wel gedeeltelijk geopend worden. Het merendeel van de medewerkers heeft thuisgewerkt. En daar waar toch op locatie gewerkt moest worden, bijvoorbeeld door de groenploeg van de VNC, gebeurde dat uiteraard met de geldende richtlijnen. Ondanks alle beperkingen slaagde de VNC erin de meeste projecten wel doorgang te laten vinden, grotendeels conform de SMART-doelstelling, geformuleerd in jaarplan 2021, en passend binnen het Meerjarenbeleidsplan.

Het bestuur complimenteert de medewerkers van de VNC voor het indrukwekkende pakket aan werkzaamheden dat in 2021 is verzet.

2. ORGANISATIE

De Vereniging Nederlands Cultuurlandschap, de Landschapswacht en Stichting Das&Boom functioneren als één organisatorische eenheid. Hieronder vindt u een verslag van de belangrijkste ontwikkelingen in fondsenwerving, leden- en donateurs aantal, missie en visie, doelstelling, bestuurlijke samenstelling en overige organisatorische informatie van de VNC, de Landschapswacht en Stichting Das&Boom.

2.1 Vereniging Nederlands Cultuurlandschap

Missie

De Vereniging Nederlands Cultuurlandschap (VNC) wil agrarische cultuurgeschiedenis zichtbaar houden. Daarnaast ijvert zij voor een rijk geschakeerd cultuurlandschap in heel Nederland, nadrukkelijk ook in de bebouwde omgeving. Een landschap van deze tijd, met respect voor het verleden en voor de mensen die daar nu werken, wonen en recreëren. Gezien de ecologische footprint die Nederland in de wereld heeft, zet de VNC zich in om agrarische (voedsel)productie in onze vruchtbare delta te behouden. Deze agrarische productielandschappen moeten ook ruimte bieden aan andere functies zoals cultuurhistorie, landschapsschoon, recreatie en biodiversiteit.

Visie 'Nederland weer mooi'

De agrarische cultuurgeschiedenis van een aanzienlijk gedeelte van Nederland is al eeuwenoud. De VNC beoogt enerzijds een grootscheeps herstel van de traditionele kavelgrenzen en anderzijds de aanleg en het ontwerp van geheel nieuwe elementen in heel Nederland - buiten de aangekochte natuurgebieden en steden. Een Nederland waar je trots op bent, een landschap waar je graag in vertoeft. Een mooi Nederland.

Deltaplan voor het Landschap

Het Deltaplan voorziet in een netwerk van landschapselementen zoals akkerranden, bloemrijke bermen en slootkanten, heggen en houtwallen, graften en lanen, wordt in het Deltaplan gekoppeld aan fiets-, ruiter- en voetpaden en kanoroutes.

Natuur in de straat

Naast de aandacht die het landschap krijgt, wil de VNC ook de bebouwde omgeving groener maken. In feite is het stedelijk landschap ons meest intensief ingerichte cultuurlandschap. Het is van belang juist daar waar de meeste mensen wonen, werken en studeren het contact met de natuur zo laagdrempelig mogelijk te maken. De VNC acht het in het belang van de natuurbescherming dat juist stedelingen door groen omringd worden. Niet alleen ten behoeve van de verjonging van de achterban van natuur- en landschapsorganisaties, maar ook ter bevordering van voor de natuur en het landschap positieve keuzes en beïnvloeding van de politiek.

Statutaire doelstelling

De Vereniging Nederlands Cultuurlandschap heeft ten doel:

- a. behoud, herstel en verrijking van het agrarisch cultuurlandschap, waarbij groenblauwe dooradering van heel Nederland het streefbeeld is;

- b. het stimuleren van de waardering voor het agrarisch cultuurlandschap bij onder meer maatschappelijke en politieke organisaties, bedrijfsleven, overheden, opleidingsinstituten en individuen, waarbij cultuurhistorie, biodiversiteit en een forse verbetering van de recreatieve ontsluiting als basis dienen;
- c. het (doen) wegnemen van barrières en oplossen van knelpunten om tot dit verbeterde agrarisch cultuurlandschap te komen;
- d. het behoud van cultuurhistorische landschapselementen als onderdeel van het cultureel erfgoed en als inspiratiebron voor herstel van oude en inrichting van nieuwe landschappen;
- e. het herstellen van oude en inrichten van nieuwe landschappen, waarbij altijd in goed overleg en met respect voor de grondeigenaren en -gebruikers wordt gehandeld;
- f. het verrichten van alle verdere handelingen, die met het vorenstaande in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn.

Bestuur van de Vereniging Nederlands Cultuurlandschap

Het Algemeen Bestuur van de Vereniging Nederlands Cultuurlandschap had per 31-12-2021 de volgende samenstelling:

Henk van den Berg (voorzitter)

Hoofdfunctie: Trainer en beoordelaar bij Groeien in Organisaties
Relevante nevenfunctie(s) Kwartiermaker bij Peelnatuurdorpen
 Voorzitter woonvereniging Den Tempel

Dedde Smid (penningmeester/secretaris)

Hoofdfunctie: Zelfstandig consultant, directeur Stichting Belmonte Arboretum, Wageningen
Relevante nevenfunctie(s) Bestuurslid St. Landschapskapitaal

Annet Kempenaar

Hoofdfunctie: Universitair docent bij Rijksuniversiteit Groningen
Relevante nevenfunctie(s)

Fried Frederix

Hoofdfunctie: Gepensioneerd en eigenaar Tuin 'de Villa'
Relevante nevenfunctie(s) Bestuurslid Hoogwaterplatform (Ooijpolder)
 Voorzitter Landschapsvereniging Ooijpolder-Groesbeek 'de Ploegdriever'
 Penningmeester Coöperatieve Agrarisch Natuurbeheervereniging Collectief Rivierenland ua

Robbert Hijdra

Hoofdfunctie: Gepensioneerd
Relevante nevenfunctie(s) Lid van de Raad voor Advies van 'Wallaart & Kusse Public Affairs'
 Bestuurslid Das&Boom

Louis Dolmans

Hoofdfunctie

Voorzitter Stichting Doornik Natuurakkers

Relevante nevenfunctie(s)

Directie Vereniging Nederlands Cultuurlandschap

Relevante nevenfuncties

Jaap Dirkmaat, Directeur

Voorzitter Stichting Das&Boom

Voorzitter Stichting Landschapswacht

Bestuurslid Stichting wAarde

Lid Urgenda

Lid Stedelijk Netwerk Nijmegen

Raad van Advies Vereniging Nederlands Cultuurlandschap

De Raad van Advies had in 2021 de volgende samenstelling:

- Prof. drs. Fons Asselbergs, oud-Rijksadviseur voor cultureel erfgoed
- Dr. Hans Renes, historisch-geograaf / landschapsdeskundige aan de Universiteit Utrecht en de Vrije Universiteit Amsterdam
- Prof. ir. Wim Dik, oud-staatssecretaris Economische Zaken en voormalig voorzitter van de Raad van Bestuur van Koninklijke KPN N.V.
- Wouter van Dieren, lid van de Club van Rome
- Prof. dr. Maarten van Rossem, historicus
- Hans Dorrestijn, schrijver en cabaretier
- John Jansen van Galen, journalist en wandelchroniqueur

Personeel en vrijwilligers

Op 31 december 2021 was het vaste personeelsbestand als volgt samengesteld:

Visievorming en Agendering

Jaap Dirkmaat, Valentijn te Plate, Raymond Meussen, Lars van Peij, Charlotte Witte, Gertjan Sengers, Tim Leenders, Peter Ceelen, Leon Otten.

Groenbeheer

Patrick Hofman, Stefan Hoeve, Niek Everaarts, Sjaak Koning, Ramon Rodriguez Olid.

Dassenopvang en dassenadvies

Bert Hesse, Hester Bartels, Marc Moonen

Interieurverzorging

Gerda Merkes

Financiële administratie

John de Groot

Personeelszaken

Jessy Sluiter

Secretariaat

Marijke van der Laan, Khadisja Ouanani, Sylvia Haffmans

De salarissen binnen de VNC zijn gebaseerd op het rapport 'beloningsgebouw 2008-2009' van de (externe) VNC-personeels-adviseur, waarbij onderzoek verricht is aan de hand van functies, salarisschalen en secundaire arbeidsvoorwaarden van vergelijkbare (kleinschalige) natuur- en milieuorganisaties, alsmede de raam-CAO Bos en Natuur.

De Vereniging Nederlands Cultuurlandschap staat positief tegenover het werken met vrijwilligers en wil het werken met vrijwilligers stimuleren zodat mensen in aanraking komen met het werk van de VNC. De bedoeling is vrijwilligers zoveel plezier te laten beleven aan hun werk dat ze enthousiast en positief staan tegenover het werk en de doelstellingen van de VNC en dat enthousiasme uitdragen. De VNC heeft een vrijwilligersbeleid opgesteld, waarbij het uitgangspunt is om het werken en omgaan met vrijwilligers te professionaliseren zodat het aantal vrijwilligers de komende jaren kan groeien, met behoud van betrokkenheid en plezier in het werk, zowel bij de VNC-medewerker als de vrijwilliger, waardoor vrijwilligers daadwerkelijk het gevoel krijgen erkend en gewaardeerd te worden.

Het aantal vrijwilligers bedroeg op 31 december 2021 in totaal 40. Dit aantal is als volgt over de verschillende werkvelden verdeeld:

- Landschapmuseum   9 vrijwilligers
- Dierversorgung   15 vrijwilligers
- Groen/pand   16 vrijwilligers

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Maatschappelijk verantwoord ondernemen zit in de genen van de organisatie: zorg voor natuur en landschap maakt immers deel uit van onze missie. Het beleid van de organisatie is erop gericht om daar waar mogelijk duurzame en verantwoorde middelen in te zetten. Tevens biedt de VNC aan meerdere mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een werkplek of stageplaats.

VNC maakt zich zorgen om de discussie rondom de energietransitie in Nederland. Getracht wordt beleidsmatige invloed uit te oefenen op dit onderwerp, waardoor de energietransitie op zorgvuldige wijze in Nederland geïmplementeerd wordt, met zo minimaal mogelijke gevolgen voor natuur en landschap, en op een zo efficiënt mogelijke wijze.

Integriteitsbeleid

Het integriteitsbeleid van de VNC maakt onderdeel uit van het personeelshandboek van de VNC. VNC vertrouwt haar medewerkers, vrijwilligers en andere vertegenwoordigers op hun integriteit. Desondanks willen we het heel graag weten mochten we ons toch niet houden aan onze eigen standaarden zodat we daar iets aan kunnen doen.

Meldingen van integriteitsschendingen kunnen gedaan worden via het online meldpunt integriteit, of bij de externe vertrouwenspersoon van de VNC.

Voorbeelden van integriteitsschending:

- belangenverstremeling;
- manipulatie van of misbruik van (de toegang tot) informatie;
- onverenigbare functies/bindingen/activiteiten;
- strafbare feiten binnen werktijd zoals diefstal, verduistering, fraude, corruptie;
- strafbare misdrijven buiten werktijd;
- verspilling en misbruik van eigendommen;

Over 2021 zijn geen meldingen/schendingen vastgesteld.

Risicomanagement

Samen met de directie streeft het bestuur van de VNC naar een goed management van risico's en de beheersing daarvan. Voor dit moment zijn een aantal belangrijke risico's in kaart gebracht:

Onvoldoende middelen werven voor realiseren ambities

- Het werven van fondsen is als gevolg van een diverse ontwikkelingen steeds minder vanzelfsprekend. Daarnaast blijven kosten personeel en organisatie stijgen. Risico is dat niet alle activiteiten meer kunnen plaatsvinden, nog los van het ontplooiën van extra activiteiten.
- De VNC is daarom continue op zoek naar nieuwe methoden en geldbronnen en een meer zakelijke benadering van activiteiten.

Personeel

- De huidige krapte op de arbeidsmarkt maakt het lastig om aan goed personeel te komen, voor een aantal belangrijke functies in de organisatie. Tegenover de commerciële en ambtelijke bedrijven en instellingen is onze salariering onvoldoende concurrerend (door te weinig beschikbare middelen) en vormt hier ook een risico. Het gevolg kan discontinuïteit in het realiseren van zowel korte- als lange termijndoelstellingen betekenen.
- VNC is in dit kader afhankelijk van het idealisme van de medewerkers en het geven van uitdagende projecten die leiden tot snelle en concrete resultaten.

Beleidsmatige sturing door VNC

- Veel ambities van de overheid voor wat betreft landschap en natuur landen op de verkeerde plekken landen (bv zonneparken, of invulling van de woningbehoefte, delfstoffenwinning etc). Om hier goed in te sturen beschikt de VNC over te weinig middelen en mankracht. Denk vooral aan kostbaar juridisch advies.
- Dit risico is direct gerelateerd aan de twee eerder genoemde risico's: middelen en personeel.

Mogelijk gemaakt door

De projecten en activiteiten van de Vereniging Nederlands Cultuurlandschap werden in 2021 mede mogelijk gemaakt door donaties van:

- Nationale Postcode Loterij
- Contributie van de leden
- Prins Bernhard Cultuurfonds
- Stichting Doelwijk
- Dinamofonds
- Ars Donandi

2.2 Stichting de Landschapswacht

Statutaire doelstelling Stichting de Landschapswacht

1. De stichting heeft ten doel:

a. het behoud van cultuurhistorische landschapselementen als onderdeel van het cultureel erfgoed en als inspiratiebron voor herstel van oude en inrichting van nieuwe landschappen;

- b. voorlichting, aanplant, beheer, herstel en bescherming van cultuurhistorische landschapselementen zoals (vlecht)heggen, hagen en houtwallen, binnen en buiten de bebouwde kom in geheel Nederland;
- c. eigenaren en beheerders wijzen op hun verantwoordelijkheid voor beheer en onderhoud van het cultuurhistorisch landschap;
- d. het verrichten van alle verdere handelingen, die met het vorenstaande in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn.

2. De stichting tracht haar doel te verwezenlijken met:

- subsidies, giften, legaten, erfstellingen, inkomsten uit vermogen en opbrengsten uit uitgevoerde werkopdrachten en alle verdere wettige middelen. Dit alles in de ruimste zin van het woord.

Samenstelling bestuur

Jaap Dirkmaat (voorzitter)

Bart Dingemanse (penningmeester)

Valentijn te Plate (secretaris)

Relevante nevenfunctie(s)

Directeur Vereniging Nederlands Cultuurlandschap

Voorzitter Stichting Das&Boom

Bestuurslid Stichting wAarde

Bestuurslid Coöperatieve Vereniging Deltaplan

Landschap U.A.

Lid Urgenda

Lid Stedelijk Netwerk Nijmegen

Penningmeester Stichting Landschapskapitaal

Penningmeester Coöperatieve Vereniging Deltaplan

Landschap U.A.

2.3 Stichting Das&Boom

Statutaire doelstelling Stichting Das&Boom

1. De stichting heeft ten doel:

- a. de gunstige staat van instandhouding van planten en diersoorten op Nederlands grondgebied, door de bescherming en het behoud van bedreigde soorten dieren en planten en hun leefgebieden en of trekroutes, overwintering of broed- en ruigebieden, overeenkomstig internationale verdragen, richtlijnen en conventies voor zover Nederland daarin een verdragsluitende partij is en of verplichtingen is aangegaan, mede in het belang van het totale leefmilieu, zulks met name ook in het belang van de mens, zich hierbij mede beroepend op art. 21 van de Grondwet. Bij wijze van voorbeeld en derhalve geenszins limitatief bedoeld gaat het daarbij meer specifiek om bedreigde plant- en diersoorten zoals korenwolf, geelbuikvuurpad, korhoen, otter, das, hazelmuis en leefgebieden van deze dieren, aangewezen als Ecologische Hoofdstructuur, Ecologische Verbindingszone, Natura 2000-gebied of Beschermd Natuurmonument;
- b. het ondersteunen van de doelstelling en werkzaamheden van de Vereniging Nederlands Cultuurlandschap, inschrijffnummer Kamer van Koophandel Centraal Gelderland 40 14 52 91, met activiteiten en overige (financiële) middelen;

- c. het beschermen van gelijksoortige belangen, zoals hiervoor onder a. en b. bedoeld, van andere (rechts)personen;
- d. hulpbehoevende dassen, die door ziekte, verwonding of verwezing, door direct of indirect menselijk handelen of nalaten tijdelijk niet zelfstandig in de vrije natuur kunnen overleven, tijdelijk op te vangen, te verzorgen en te revalideren. De opvang bij de stichting is gericht op een zo spoedig mogelijke terugkeer van de dieren naar de natuur, waarbij zoveel mogelijk wordt voorkomen dat dieren onnodige stress ervaren of letsel oplopen. De opvang is zodanig dat een dier zoveel mogelijk zijn soorteigen gedrag kan blijven vertonen na terugkeer naar de natuur. De stichting bevordert zinvolle hulp aan dassen op een zo terughoudend mogelijke manier. Bovendien tracht de stichting onoordeelkundig ingrijpen in natuurlijke processen zoveel mogelijk te voorkomen middels een proactief voorlichtingsbeleid, speciaal gericht op personen en organisaties die geconfronteerd (kunnen) worden met dassen die mogelijk hulpbehoevend zijn.
- e. het verrichten van alle verdere handelingen, die met het vorenstaande in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn.

2. Zij tracht dit doel onder meer te bereiken door:

- a. het kritisch volgen van overheden bij hun beleid met betrekking tot het in artikel 1 genoemde, zo nodig door middel van gerechtelijke procedures;
- b. ter bescherming van soorten het discreet hanteren van publicaties/informatie en een beperkt ijveren voor openbaarheid van gegevens zover dit op directe wijze in dienst kan staan van het behoud van de in dit artikel genoemde diersoorten, flora en vegetatie;
- c. het adviseren van overheden en derden bij hun ruimtelijke ordeningsbeleid op beleidsmatig- en beheergericht onderzoekskundig niveau;
- d. het verzorgen van voorlichting en educatie;
- e. publicaties (o.a. in de vorm van een Jaarverslag en Kwartaalverslagen);
- f. het uitvoeren van beheer- en beschermingsgericht (veld)onderzoek;
- g. eigen beheer van burchten en biotopen door middel van, indien noodzakelijk, aankoop en beheer(werkzaamheden);
- h. het ijveren naar een betere juridische status van de in artikel 1 genoemde diersoorten, flora en vegetatie, alsmede hun leefmilieus;
- i. het houden van vergaderingen en bijeenkomsten;
- j. samenwerking met instellingen, verenigingen, overheidsinstanties en deskundigen, die een gelijk of verwant doel nastreven, steun aan initiatieven ter bescherming van de in artikel 1 genoemde diersoorten, flora en vegetatie, alsmede hun (potentiële) leefmilieus en habitats;
- k. toezien op een actief beleid en het verrichten van werkzaamheden op het vlak van opvang en herintroductie van de in artikel 1 genoemde diersoorten en plantensoorten, ter herstel en versterking van de inheemse populatie, voor zover Nederland ten aanzien van deze soorten verplichtingen is aangegaan en de gunstige staat van instandhouding niet of gebrekkig heeft weten te handhaven;
- l. werven van financiële middelen, verkregen uit het verrichten van betaalde opdrachten en uit andere baten, zoals erfstellingen, legaten, lastbevoordelingen, schenkingen, donaties en subsidies.

Jaap Dirkmaat (voorzitter)

Directeur Vereniging Nederlands Cultuurlandschap
Voorzitter Stichting Landschapswacht
Bestuurslid Stichting wAarde
Lid Urgenda
Lid Stedelijk Netwerk Nijmegen
Bestuurslid Coöperatieve Vereniging Deltaplan
Landschap U.A

Wiel Tonies (secretaris)

Robbert Hijdra (penningmeester)

Lid van de Raad voor Advies van 'Wallaart & Kusse
Public Affairs'
Bestuurslid Vereniging Nederlands Cultuurlandschap

De projecten en activiteiten van Das&Boom werden in 2021 mogelijk gemaakt door:

- Inzet van vrijwilligers
- Betaalde adviesopdrachten
- Stichting Dierenlot
- Vriendenloterij

3. VOORLICHTING, FONDSENWERVING EN LEDEN

3.1 Landschapmuseum

Het Landschapmuseum biedt belangrijke ondersteuning bij het creëren van draagvlak voor de doelstellingen van de VNC. Het wordt veelvuldig bezocht door leden van de VNC en andere geïnteresseerden. Daarnaast bezoeken ook doelgroepen als agrariërs, ambtenaren en politici, natuurbeheerders en studenten van universiteiten en voortgezet onderwijs het centrum. Door middel van voorlichting en educatie komen de bezoekers aan de weet waar in hun eigen omgeving nog oude gave cultuurlandschappen zijn (en waar ze zijn verdwenen). Ook kunnen zij er ideeën opdoen over toekomstmogelijkheden voor het landschap.

Helaas was het Landschapmuseum in 2021 beperkt geopend, vanwege de corona-pandemie.

3.2 Fondsenwerving

Bij de fondsenwerving hanteert de VNC de gedragscodes van het VFI. De fondsenwerving is als volgt onderverdeeld:

- 1 individuele werving
- 2 werving via media
- 3 aantrekken sponsors en donoren

De besteding van de geworven gelden is conform de doelstelling van de VNC. Het beleid met betrekking tot fondsenwerving is dat niet meer dan 25% van deze fondsen wordt besteed aan de werving van nieuwe fondsen. De VNC streeft erna dit percentage onder de 10% te houden. Voor 2021 is dit percentage 0,7%.

3.3 Leden

Op 1 januari 2020 telde de Vereniging Nederlands Cultuurlandschap 2.869 leden. Op 31 december 2020 was dit aantal licht gestegen naar 2.910.

De opbrengst van de Zomeractie 2021 was bestemd voor extra activiteiten voor de wilde bij. De Herfstactie was bestemd voor het kunnen realiseren van extra's binnen bestaande groenprojecten. De Kerstactie 2021 stond in het teken van veiligheid en zichtbaarheid van onze groenploeg. Het kwartaalblad *Landschappelijk* verscheen in het verslagjaar viermaal.

4. PROJECTEN/PROGRAMMA'S VERENIGING NEDERLANDS CULTUURLANDSCHAP

4.1 BELEIDSBEINVLOEDING

Bossenstrategie

In 2020 heeft het Rijk in samenwerking met de provincies de bossenstrategie gepresenteerd. Er is een ambitie uitgesproken om 15.000 hectare bosuitbreiding binnen Natuurnetwerk Nederland en 19.000 buiten Natuurnetwerk Nederland te realiseren. De VNC heeft kennisgenomen van de bossenstrategie en maakt zich grote zorgen dat bosaanplant grotendeels gaat plaatsvinden in natuurgebieden en waardevolle cultuurlandschappen, waardoor de bestaande natuur en cultuurhistorische waarden verloren gaan. De VNC heeft in 2021 gesprekken gevoerd met Staatsbosbeheer om onze bezwaren kenbaar te maken. Met als resultaat dat 'gevoelige' locaties - lees: plannen voor bosaanplant in waardevolle landschappen - vooraf met de VNC worden besproken.

De VNC blijft van mening dat de ambitie voor bosuitbreiding het beste gerealiseerd kan worden buiten het NNN en dat de aanplant van landschapselementen daar een belangrijke bijdrage aan kan leveren

Aanvalsplan landschapselementen

De aanleg van nieuwe landschapselementen is ook opgenomen als doelstelling binnen de bossenstrategie. In dit kader heeft minister Schouten opdracht gegeven aan de partners van het deltaplan biodiversiteit om hier uitwerking aan te geven door een aanvalsplan landschapselementen op te stellen. De VNC heeft hieraan meegeschreven en het plan vertoont dan ook grote gelijkenissen met het in 2005 door VNC opgestelde Deltaplan voor het Landschap. Het doel is de realisatie van 10 procent groenblauwe dooradering in het landelijk gebied.

De VNC is eind 2021 samen met andere partners gestart met de verdere uitwerking van het aanvalsplan. Zomer 2022 zal het aanvalsplan afgerond zijn, waarbij ook de financiering voor de eerste tranche geregeld dient te zijn.

Energietransitie en cultuurlandschap

De Energietransitie (plaatsing zonneparken/windmolens) vroeg in 2021 extra inzet. Wereldwijd, en dus ook in Nederland, wordt gewerkt in de richting van een energietransitie, die de catastrofale effecten van de gaande zijnde klimaatsverandering nog moet kunnen keren. Dit gebeurt jammerlijk genoeg niet met alle macht en kracht. En zeker niet efficiënt en gecoördineerd. Uit de gesprekken die de VNC najaar 2018 op het ministerie heeft gevoerd, naar aanleiding van onze brandbrief aan de verantwoordelijke bewindslieden, bleek dat dit ook niet gaat gebeuren. Op het ministerie gelooft men in de lokale en regionale democratie van provincies en samenwerkende verbanden van gemeentes.

Het landschap betaalt nu de rekening. Doordat overheden geen visie en zelfwerkzaamheid hebben en weigeren daadkrachtig in te grijpen en te sturen, helpen ze graag elk plan van derden uit de markt mee realiseren, ook al gaat dat ten koste van bossen, natuurgebieden, cultuurlandschappen en bedreigde dieren.

De VNC heeft enkele voorwaarden opgesteld, waarmee we inzetten op aanpassingen van eventuele plannen:

- Zonneparken worden niet zo compact gemaakt dat ecologische waarden ter plekke vrijwel verdwijnen (concreet: de zonnepanelen mogen de grond van het park voor niet meer dan 50% bedekken).
- Natuurwaarden die bedreigd worden, moeten in de directe nabijheid gecompenseerd worden.
- Tussen en onder de zonnepanelen worden inheemse kruiden en grassen gezaaid, met het oog op rode lijstsoorten zoals patrijs, korenwolf en zeldzame akkerkruiden óf er wordt bewust gekozen voor schaduwrijke soorten zoals eetbare paddenstoelen, stinzen bolgewassen of laagstam fruit tussen panelenschermen in.
- Rondom de zonneparkweides wordt een streekeigen of passend landschappelijk casco van landschapselementen aangelegd.
- Het zonnepark verhuist na circa vijftien jaar naar een nieuwe locatie, waarna de boeren weer gebruik nemen van het land. Het landschappelijk casco blijft bestaan als landschappelijk raamwerk.
- De initiatiefnemer van het zonnepark heeft gedurende die vijftien jaar voldoende geld apart gezet waarmee het aangelegde landschappelijke raamwerk dertig jaar beheerd kan worden; daarna neemt de gemeente het onderhoud over.

Met behulp van deze voorwaarden wordt in ieder geval een bijdrage geleverd aan het landschap en de biodiversiteit op de lange termijn.

In 2019 werd de VNC benaderd en uitgedaagd door een gedeputeerde van een van onze provincies. Hij had geconstateerd dat gezien alle signalen uit de samenleving, inclusief de standpunten van de VNC, er nergens meer een zonnepark kan worden aangelegd.

Als gedeputeerde heeft hij niet de macht om daken te vorderen: de meest voor de hand liggende locaties voor zonnepanelen. Ook buitenlandse eigenaren van grote industriehallen kunnen niet gedwongen worden mee te werken. En verzekeringsmaatschappijen blokkeren initiatieven van panelen op daken door de daken niet meer te willen verzekeren.

Toch, als provinciale gedeputeerde is hij verplicht te voldoen aan de opgave om een CO2 reductie van 49% t.o.v. 1990 te realiseren. Aan VNC de vraag; 'waar kan het dan wel?'

Zonneparken op landbouwgrond, in het bijzonder in waardevolle landschappen, stuiten bij VNC op principiële bezwaren. Mocht dit toch onvermijdelijk zijn, gezien de dilemma's hierboven beschreven, dan zou de VNC moeiteloos vele locaties landbouwgebied kunnen aangeven, waar nauwelijks tot geen kwaliteiten zijn op het gebied van biodiversiteit of landschappelijke waarde.

Op kaart in de betreffende provincie kon de VNC moeiteloos 12.000 ha vinden waar die kwaliteiten nagenoeg geheel verdwenen waren. Er zouden juist goede resultaten voor natuur en landschap kunnen worden behaald uit een kapitaalkrachtige ingreep zoals een zonnepark. Mits daar streng op wordt toegezien.

Echter, afgelopen jaar moest de bittere constatering getrokken worden dat geen enkele politieke partij, noch in de kamer, noch in het provinciale of gemeentebestuur, waardevolle beschermde gebieden met een status bij voorbaat willen ontzien. Daardoor wordt zelfs openlijk nagedacht over zonneparken en windmolens op het centraal Veluws natuurgebied, in beekdalen, stuwwallen, Ecologische Hoofdstructuur, Nationale Parken, Nationale Landschappen, Natura 2000 gebieden of gebieden direct daaraan grenzend. Dit gebeurt in de zogenaamde RES-sen: in het op 28 juni 2019 door het kabinet gepubliceerde Klimaatakkoord is besloten dat 30 energieregio's in Nederland onderzoeken waar en hoe het best duurzame elektriciteit op land (wind en zon) opgewekt kan worden. In zo'n Regionale Energiestrategie (RES) beschrijft elke energieregio zijn eigen keuzes.

Met de constructie van eerder genoemde kaart, hoewel slechts voor één provincie, bleek er dus voldoende alternatieve ruimte te zijn, buiten de tot dusver beschermde natuur- en landschapsgebieden. Dit toont duidelijk het faillissement aan van het nu in RES-sen gevoerde beleid.

De provincie Gelderland is inmiddels bezig de beschermings-bepalingen voor de Gelderse natuur dusdanig af te zwakken, dat zelfs in de natuurgebieden zonne- en windparken kunnen verrijzen. Wat tegengeworpen kan worden is dat de instandhoudingsplicht van biotopen en beschermde dier- en plantensoorten in Nederland als geheel, en in Gelderland in het bijzonder, verre van op orde is. Wij blijven ons verzetten en inzetten, maar het aantal plannen schiet als paddenstoelen uit de grond, en onze menskracht is beperkt.

Daarom heeft de VNC besloten om, onder strenge voorwaarden, mee te werken aan 1 pilot project: Millingen aan de Rijn. Een belangrijke voorwaarde is dat het park voor 50 procent uit natuur zal bestaan. In 2021 heeft de VNC een eerste landschappelijk ontwerp gemaakt voor het zonnepark in Millingen aan de Rijn. Binnen het plan wordt 50 hectare natuur ontwikkeld rondom enkele zonnevelden met een totale oppervlakte van 50 hectare. De beoogde natuur bestaat uit bloemrijke weides, akkers en boomgaarden, omzoomd met hagen. Op basis van input van ecologen en omwonenden wordt het ontwerp verder uitgewerkt.

4.2 LANDSCHAPSHERSTEL

In 2021 heeft de VNC grote én kleine landschapsherstelprojecten uitgevoerd. Enkele honderden kilometers heggen, houtwallen en hoogstamboomgaarden zijn gerestaureerd, aangelegd of onderhouden. Hieronder een overzicht van uitgevoerde projecten.

Project Ooijpolder/Groesbeek

In de Ooijpolder is de VNC bezig met het reguliere beheer van de aangelegde landschapselementen. Ook in Groesbeek voert de VNC bij diverse eigenaren het beheer uit. Totaal beheert de VNC hier ongeveer 10 km aan landschapselementen.

Project gemeenten Lochem en Bronckhorst

In 2014 heeft de VNC een vierjarig landschapsherstelproject in de gemeente Lochem en Bronckhorst afgerond. In 2015 kon met een vervolg hierop worden gestart, dankzij bijdragen van de gemeente Lochem en Bronckhorst, de provincie Gelderland, het Prins Bernhard

Cultuurfonds en de ASN-Foundation. In 2020 is de regeling voor aanleg en herstel van landschapselementen wederom verlengd.

In 2021 is binnen dit project gewerkt aan herstel en aanleg van heggen, houtwallen, boomgaarden en poelen.

Project gemeente Berkelland

Gebruikmakend van de subsidieregeling van de provincie Gelderland, in samenwerking met de agrarische natuurvereniging Berkel en Slinge en de gemeente Berkelland, zijn in dit gebied in 2021 verschillende landschapselementen aangelegd..

Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten

Voor Staatsbosbeheer (SBB) beheren we de heggen in en rondom Overasselt en Balgoij. Het gaat hier in totaal om 18 kilometer aan heggen. Ook de hagen op de Duivelsberg (Berg en Dal) worden in opdracht van SBB onderhouden. Door de goede samenwerking met SBB wordt de groenploeg steeds vaker gevraagd bij de uitvoering van onderhouds- en aanlegwerkzaamheden van landschapselementen.

Ook voor Natuurmonumenten onderhouden we jaarlijks 6 kilometer heggen op en rond de Sint Jansberg (Noord-Limburg) en het gebied De Banen.

Beheer gemeenten in het Maasheggengebied

Voor de gemeenten Boxmeer, Cuijk, Heumen, Mook en Middelaar en Gennep onderhoudt de groenploeg jaarlijks de heggen. Het gaat hierbij om zo'n 45 km. Ook wordt de VNC gevraagd bij herstelwerkzaamheden aan deze heggen zoals het inboeten van gaten of het verwijderen van overwoekeraars.

Collectief Deltaplan Landschap

De VNC voert het beheer uit van de hagen van het collectief Deltaplan Landschap. Inmiddels gaat dit om ruim 60 km aan struweel- en knipscheerheggen.

SBB Maasheggen

Sinds 2018 voert de VNC het beheer uit aan de heggen van SBB in het Maasheggengebied die jaarlijks gesnoeid worden. In totaal gaat het hier om zo'n 20 km. In 2021 heeft de VNC tevens het onderhoud verricht aan 177 knobomen in het gebied.

Mook en Middelaar

Als concrete navolging op de door de VNC in 2018 geschreven Maasheggenvisie voor de gemeente Mook en Middelaar, heeft de VNC in 2019 de opdracht van de gemeente gekregen om een uitvoeringsprogramma voor het jaar 2019/2020/2021 op te stellen om de bestaande heggenstructuur in de gemeente Mook en Middelaar te verbeteren. De gemeente heeft hiervoor 12.500 euro beschikbaar gesteld. Echter het beschikbaar gestelde budget was ontoereikend om de ambities van de VNC te realiseren. De VNC heeft cofinanciering kunnen regelen vanuit een subsidie van het Prins Bernhard Cultuurfonds. Het totale budget maakt het mogelijk om verschillende gewenste herstelplannen uit te voeren. De uitvoering van het laatste herstelprojecten stond gepland voor 2021. Hiervoor moest de gemeente Mook en

Middelaar op enkele locaties haar gemeentelijk eigendom terugvorderen. Dit heeft vertraging opgelopen, waardoor de aanplant nu gepland staat voor 2022.

Gennep buiten

De gemeente Gennep heeft sinds 2018 het Fonds Kwaliteitsverbetering Buitengebied. Dit houdt in dat deelnemers die in de gemeente Gennep wonen zich kunnen aanmelden voor het landschappelijk inrichten van hun perceel in het buitengebied.

In 2021 heeft de VNC o.a. 2.700 meter heg, 80 hoogstamfruitbomen en 30 laanbomen aangelegd en diverse landhekken geplaatst. Voor 2022 wordt deze regeling verder voort gezet.

Compensatie voor dassenverhuizing in Roermond

Ter compensatie van de bouw van de woonwijk Neeldervelt bij Roermond heeft de VNC in opdracht van de projectontwikkelaar 525 m meidoornhaag, 35 hoogstamfruitbomen en 250 st. bosplantsoen geplant. Er is puin en zwerfpuil geruimd en overbodige rasters zijn verwijderd. Het terrein is ingezaaid met een graskruidenmengsel.

Verder heeft de VNC aan overzijde van de provinciale weg N280 een compensatiegebied ingericht naar aanleiding van een dassenverhuizing aldaar. Na de succesvol uitgevoerde verhuizing door Das&Boom is het gebied door de VNC in samenwerking Das&Boom ingericht. In totaal is er 2100 meter struweelhaag, 1800 meter knip- en scheerhaag en 15 hoogstamfruitbomen aangeplant. De VNC voerde ook in 2021 het beheer hiervan uit.

Compensatiegebied Nistelrode

Het gebied rondom de golfbaan Nistelrode is een belangrijk dassenleefgebied. Ter compensatie van de uitbreiding van de golfbaan heeft de VNC met middelen van de golfbaan een perceel van ruim 2 ha aangekocht. Deze is omgevormd naar natuur en ingericht met 500 m houtwallen en 550 m aan faunaranden. Daarnaast is het perceel ingezaaid met een graskruidenmengsel en wordt het als zodanig jaarlijks beheerd door de VNC.

Erpewaai

Na aanleg in 2016 voert de VNC het beheer uit van de landschapselementen op landgoed Erpewaai bij Heumen. Het gaat hierbij om 2.100 meter knip- scheerheg, 240 meter struweelheg, 100 laanbomen, 50 hoogstamfruitbomen en 200 meter houtwal.

In 2021 heeft de VNC i.s.m. de bosgroepen een kwaliteitsimpuls uitgevoerd voor 1,8 ha graslandperceel. 3 percelen zijn gefreesd en vervolgens is er kruidenrijk maaisel op de percelen gebracht. In 2022 gaan we de resultaten monitoren.

Gemeente Nijmegen

Afgelopen jaren zijn in opdracht van de gemeente Nijmegen diverse opdrachten uitgevoerd: landschapsinrichting nabij de Elshof, aanleg houtwallen en boomgaarden in percelen langs de Postweg, en aan de Streekweg in Nijmegen is een deel van een populierenbos omgevormd tot een geschikt leefgebied voor dassen. De VNC verzorgt (langs de Postweg in samenwerking met de agrarische natuurvereniging De Ploegdriever) het jaarlijkse beheer van deze projecten.

Onderhoud landgoederen Hof te Dieren en Middachten

In 2021 is er door de VNC 420 meter heg gevlochten bij Landgoed Hof te Dieren (onderdeel van landgoed Twickel). Ook onderhoudt de VNC elk jaar 12 km heg.

Koningsven

Gelegen aan het natuurontwikkelingsproject Koningsven heeft de VNC in 2021 een kleinschalig cultuurlandschap aangelegd. Er is circa 465 meter houtwal, 1.425 meter heg met overstaanders en 3 stuks poelen aangelegd. Het project krijgt in 2022 een vervolg, waarbij nog circa 1,5 km houtwal en 3 km heg en enkele poelen worden aangelegd.

Divers

Naast bovengenoemde werkzaamheden voeren wij diverse anderen projecten/werkzaamheden uit. Zo onderhoudt de VNC ieder jaar ruim 25 km aan hagen bij diverse eigenaren waaronder langs de Meerwijkselaan, Postweg en Oude Kleefsebaan in Berg en Dal, landgoederen 't Mulra, het Jagershuis, en de Stichting Maasheggen Balgoy. Verder zijn er diverse landschapswerken uitgevoerd voor o.a. de gemeente Ede, de Bosgroep, particulieren en bedrijven. Ook het demonstratiegebied Palland, onderdeel van het Landschapmuseum van de VNC, wordt jaarlijks onderhouden.

4.3 COLLECTIEF DELTAPLAN LANDSCHAP

In 2015 is als enige landelijke collectief naast de 39 regionale collectieven De Coöperatieve Vereniging Deltaplan Landschap U.A. opgericht door Vereniging Nederlands Cultuurlandschap, Stichting Werkgroep Grauwe Kiekendief en het Louis Bolk Instituut. Waar de regionale collectieven vooral een organisatorische rol aannemen, proberen we als landelijk collectief met onze kennisachtergrond grotere natuur- en landschapswinsten na te streven.

De VNC geeft in opdracht van het collectief invulling aan het projectmanagement en overheadstaken van het collectief. Tevens verzorgt ze in het Maasheggebied beheerstaken. Zie ook pagina 20.

In 2021 is het collectief een samenwerking gestart met Stichting Twickel. Het collectief heeft een beschikking gekregen voor het project BOER-EN-LAND-GOED, in het kader van de POP3 Regeling Pilots toekomstbestendige landbouw nieuw GLB/GLB Pilots toekomstbestendig boeren.

In dit project worden diverse landschapselementen aangelegd, zoals houtwallen, singels, (struweel)hagen. Daarnaast zullen biodiversiteitsbevorderende maatregelen worden genomen, zoals aanleg van kruidenrijke grasranden en vogelakkers. Uitvoering zal plaatsvinden op de gronden van Stichting Twickel.

De VNC verzorgt de komende jaren binnen dit mooie project verschillende projectonderdelen, van opstellen van gebiedsplannen, bedrijfsplannen en schrijven van landschapsvisies tot het organiseren van bijeenkomsten met als doel kennisdeling. Totaal wordt 18.000 m heg, 6.000 m singels, 2.500 m houtwal en 34 hectare aan kruidenstroken en vogelakkers aangelegd.

4.4 PROGRAMMA MAASHEGGEN

Een belangrijk focusgebied van onze vereniging is de Maasheggen. Ons oudste cultuurlandschap en grootste hagenlandschap. Tijdens het Goed Geld Gala 2016 heeft de vereniging een prachtige bijdrage uit de extra trekking mogen ontvangen van de Postcodeloterij om een van onze oudste cultuurlandschappen en grootste aaneengesloten heggenlandschappen te redden. In combinatie met het agrarisch natuurbeheer, wat het mede door de VNC opgerichte Collectief Deltaplan Landschap in de Maasheggen mag uitvoeren, is een goede basis gelegd voor een opknapbeurt van het gebied.

In 2021 is aan het gebiedsproces verder vorm gegeven. Het nieuwe meerjaren uitvoeringsprogramma voor de Noordelijke Maasvallei, borduurt voort op de visie van Ruimte voor Herinnering in de Maasvallei uit 2005. Karakteristiek voor de Maasheggen is dat het landschap is verdeeld in een groot aantal kleine landbouwpercelen die van elkaar gescheiden zijn door meidoornheggen.

Eén van de projecten uit het uitvoeringsprogramma is het realiseren van het Natuurnetwerk Brabant (NNB) in het gebied tussen Maashees en Grave. De kavelruilcommissie, waar de VNC actief bij betrokken is, heeft een ambitie opgesteld waarbij er sprake is van vier kerngebieden met hoge natuurwaarde, verbonden met tussenzones met kleinschalige landbouw omzoomd met struweelhagen.

De commissie heeft een veldcoördinator ingesteld die gesprekken aangaat met boeren en particulieren in het gebied om zo hun wensen boven tafel te krijgen. Boeren die een toekomst voor zich zien in het maasheggengebied mogen met een plan komen om aan te tonen dat ze een plek verdienen in het gebied. Voor boeren die kiezen voor schaalvergroting wordt elders ruilgrond gezocht buiten het gebied.

De begrenzing van het Natuurnetwerk Brabant is flexibel, dat wil zeggen dat de status kan worden ingezet waar hij tijdens de gesprekken het hardst nodig blijkt te zijn. Dit komt het herstel van heggen ten goede waar het nodig is.

Extra project postcodeloterij

In 2016 heeft VNC een donatie ontvangen van de Nationale Postcodeloterij om ons oudste cultuurlandschap de Maasheggen te redden. VNC heeft het doel om de Maasheggen te beschermen, te herstellen en te ontwikkelen en hanteert met ondersteuning van het loterijgeld hiervoor verschillende strategieën. In 2021 heeft de VNC actief deelgenomen in een uitgebreid gebiedsproces met diverse actoren.

- **Aankoop/inrichting/beheer:** In 2021 zou het laatste aankooptraject van een strategisch belangrijke grondpositie van 6 hectare worden afgerond. Helaas door corona heeft dit enige vertraging opgelopen. De aankoop zal nu in 2022 afgerond worden. Dan zal ook het heggennetwerk worden hersteld. Aangekochte gronden worden omgezet naar natuur. De gronden worden, gezien het bijzondere karakter van deze activa binnen de doelstelling van de vereniging, na aankoop tot op €1 afgeschreven. Ze bezitten geen economische waarde meer, en de VNC wil de gronden niet meer verkopen.

- Op woensdag 25 juli 2018 zijn de Brabantse Maasheggen officieel benoemd tot **UNESCO-biosfeergebied**. Biosfeergebieden belichamen een unieke relatie tussen natuurlijk en cultureel erfgoed. De Maasheggen zijn nu het enige biosfeergebied van Nederland. In het kader van dit plan is de VNC samen met de gemeente Boxmeer in 2016 de procedure gestart om het Maasheggengebied internationaal erkend te krijgen als UNESCO-gebied. Voor de Noordelijke Maasvallei is de toekenning van de biosfeerstatus een heuglijk feit.

In 2021 is er in gezamenlijk verband gewerkt aan een verdere duurzame ontwikkeling waarin het karakter van het gebied versterkt wordt. Ook zijn er onderzoeksprogramma's opgestart. Daarnaast wordt naar aanleiding van de UNESCO-status de recreatieve toegankelijkheid van het gebied verder ontwikkeld, waarbij in 2020 gewerkt is aan en opdracht is gegeven voor de ontwikkeling van fysieke markeringen in de vorm van toegangspoorten, meubilair en uitkijktorens. Ook is een slag gemaakt met de verdere invulling en ontplooiing van de sinds 2018 actieve website maasheggenunesco.com. De VNC is als partner bij beide ontwikkelingen betrokken.

- **Maasheggenboek:** Voor de productie van het Maasheggenboek is in 2021 verder gewerkt aan teksten, en zijn vele nieuwe foto's gemaakt van het gebied.

Beheer gemeenten Maasheggen

De verschillende Brabantse en Limburgse maasheggengemeenten schakelen tegenwoordig de groenploeg van de VNC in voor het beheer van de heggen op gemeentegronden. In 2020 is dit gedaan voor de gemeente Boxmeer, gemeente Mook en Middelaar, gemeente Bergen en gemeente Gennep en Staatsbosbeheer. Circa 120 kilometer heggen worden op deze wijze kwalitatief en met een optimale biodiversiteitsdoelstelling beheerd.

Collectief Deltaplan Landschap

De VNC heeft in opdracht van het collectief in 2021 voor het agrarisch natuurbeheer invulling gegeven aan het kwaliteitshandboek, contractvorming en contractbeheer en ecologische monitoring. In totaal wordt er jaarlijks 50 kilometer maasheg beheerd. Er is een nieuwe gebiedsofferte ingediend voor hetzelfde gebied voor de vrijvallende contracten agrarisch natuurbeheer in 2020.

Daarnaast hebben we de kennis van de werkgroep grauwe kiekendief en van de boeren uit de Maasheggen gecombineerd om een eigen versie van een vogelakker te maken. Deze meerjarige vogelakkers worden geploegd, gezaaid en geoogst door deelnemers van het collectief, onder regie van de veldcoördinator. Een "maasheggen-vogelakker" bestaat afwisselend uit stroken luzerne en stroken kruidenrijk mengsel. Deze zijn geoptimaliseerd voor de geelgors en de patrijs.

Biodiversiteit

Verder zijn in de Maasheggen enkele maatregelen genomen ten behoeve van de biodiversiteit. Dit is gefinancierd vanuit de niet-productieve investeringen voor weide- en akkervogels. Zo hebben we het afgelopen jaar 3 kilometer aan gaten in heggen hersteld en 1

kilometer nieuwe maasheg aangeplant. Ook is gezorgd voor ruim twee hectare kruidenrijke bloemenranden bij enthousiaste deelnemers van het Collectief Deltaplan Landschap. In 2022 wordt het project afgerond, en worden nog circa 100 nestkasten verspreid over het maasheggebied opgehangen voor de ringmus. En ten slotte worden nog tientallen bijenheuvels aangelegd. Deze zijn ontworpen voor de solitaire bijen.

Poelen.nu

Zomer 2019 is het project Poelen.nu van start gegaan. Poelen vormen onmisbare landschapselementen voor amfibieën in het agrarische cultuurlandschap. Helaas zijn er veel te veel voorbeelden van poelen die door slechte aanleg of slecht onderhoud ongeschikt zijn voor amfibieën — zoals de kamsalamander — en planten. Dankzij een subsidie ten behoeve van biodiversiteit van de Provincie Noord-Brabant, is dit project mogelijk geworden. De VNC werkt in het project samen met RAVON, FLORON, EIS Kenniscentrum Insecten, de Vlinderstichting, Staatsbosbeheer en Het Brabants Landschap. Dit poelenproject richt zich op het herstel van 28 amfibieënpoeien in de Maasheggen en er worden maar liefst 35 nieuwe poelen aangelegd. Ook zijn al 120 poelen van Staatsbosbeheer door RAVON geïnteriseerd op de kwaliteit voor amfibieën en planten.

Buiten de reservaten van Staatsbosbeheer is het cruciaal om tussen de verschillende poelen een verbinding te maken. Dit doet men door op strategische plekken nieuwe poelen te graven bij boeren en particulieren. In deze agrarische zones worden twaalf nieuwe poelen aangelegd en drie bestaande poelen opgeknapt. De VNC verzorgt de coördinatie, de aanleg en de vergunningen. De boeren krijgen een compensatie als de VNC een poel op hun grond aanlegt. Ook op de eigen gronden van de VNC, aangekocht met de bijdrage van de Nationale Postcode Loterij, zullen 13 nieuwe poelen worden aangelegd. De groenploeg van de VNC zal ingezet worden bij de aanleg en het beheer van de poelen.

In totaal zijn er al 120 poelen beoordeeld, 1 poel aangelegd en 17 poelen opgeknapt. In het laatste jaar van het project 2022 worden 34 nieuwe poelen aangelegd en 11 poelen hersteld. De uitdaging bij dit project is helaas een langdurige ambtelijke vergunningprocedure.

4.5 ICOONLANDSCHAPPEN

De VNC is in 2018 begonnen met een nieuwe campagne: Icoonlandschappen. Grote delen van onze soms duizenden jaren oude natuurrijke agrarische cultuurlandschappen zijn reeds verdwenen door ruilverkaveling, wegeaanleg, delfstofwinning, toevoeging chemie in de landbouw, intensivering en schaalvergroting van de landbouw, en verstedelijking.

Gelukkig zijn er ook gebieden die desondanks overeind zijn gebleven en hun cultuurlandschappelijke en -historische waarden hebben weten te behouden. Landschappen die vertellen hoe mooi, rijk en inspirerend ons land kan zijn, waar de geschiedenis nog zichtbaar is en waar wilde flora en fauna bewaard zijn gebleven. Gebieden die als zodanig een nationale voorbeeldfunctie hebben en van een onomstreden iconische waarde zijn voor het Nederlandse cultuurlandschap, ofte wel: Icoonlandschappen.

Het is de hoogste tijd om deze landschappen te belonen met de waardering die zij verdienen. Een onderscheiding die een buitengewoon compliment geeft aan de bewoners van zo'n gebied en deze zodoende voorziet van een waardering met nationale uitstraling. Een erkenning waardoor iedereen in Nederland weet waar deze iconwaardige cultuurlandschappen liggen.

In 2021 stond de bekendmaking van het derde iconlandschap van Nederland gepland. Door corona is dit uitgesteld.

4.6 LANDSCHAPSADVIES

De VNC heeft in 2021 net als afgelopen jaren gewerkt aan het landschapsadviesproject 'het Buitenland van Rhooen'.

Ter compensatie van de aanleg van de Tweede Maasvlakte, moet in Rhooen een natuur- en recreatiegebied van 600 ha ontwikkeld worden. In 2013 heeft VNC, in samenwerking met het Louis Bolk Instituut en de Werkgroep Grauwe Kiekendief, een plan geschreven voor dit gebied, gericht op hoogwaardige akkernatuur, behoud en herstel van cultuurhistorie en passende recreatie.

Sinds eind 2016 is VNC met het Louis Bolk Instituut betrokken bij de begeleiding van de uitvoer van deze plannen. Zo is er in 2017 en de eerste helft van 2018 hard gewerkt aan een Streefbeeld, dat in juni 2018 feestelijk werd gepresenteerd. Het Streefbeeld is het gezamenlijk toekomstbeeld voor het Buijtenland van Rhooen en vormt de basis voor de uitvoer van de maatregelen. In juli 2018 is de gebiedscoöperatie opgericht. In de coöperatie zitten boeren, natuurorganisaties, recreatieondernemers en alle anderen die een bijdrage willen leveren aan de ontwikkeling van het gebied. De centrale doelstelling van de coöperatie is het realiseren van het Streefbeeld.

In de zomer van 2019 liep een openbare aanbesteding voor het adviseren en begeleiden van de coöperatie bij het realiseren van het streefbeeld, en het uitvoeren van monitoring. LBI en VNC hebben een consortium gevormd, samen met Natuurbalans, SOVON, Delphy en de WUR. Dit consortium heeft de aanbesteding gegund gekregen. In 2020 heeft VNC vanuit dit consortium vooral geholpen bij het maken van plannen voor de aanleg van hoogstamboomgaarden.

Eind 2021 zijn de eerste 5 hoogstamboomgaarden vanuit het Streefbeeld gerealiseerd. Er was speciaal aandacht voor oude fruitrassen. Alle boomgaarden zijn omzoomd met struweel – en/of knipscheerheggen van autochtoon plantsoen. In totaal is er 1.430 meter heg gerealiseerd, en zijn bijna 200 fruitbomen geplant. Het betreft oude fruitrassen van appel, peer, kers, pruim en walnoot.

4.7 OTTERPROJECT: DE GROEN BLAUWE RIJN ALLIANTIE

In de zomer van 2017 is de subsidiebeschikking vanuit Europa gekomen voor het projectvoorstel 'de Groen Blauwe Rijn Alliantie'. Dit driejarige Euregio-project is een samenwerkingsverband tussen in totaal twaalf Nederlandse en Duitse organisaties. De dekking is voor 50% gewaarborgd door Interreg V, en voor 25% door de provincies Gelderland en Nordrhein Westfalen. De laatste 25% bestaat uit de eigen bijdrage van de projectpartners. Het project richt zich op het gezamenlijk werken aan de versterking van grensoverschrijdende ecologische verbindingen, zoals het oplossen van migratieroutes van otters, kennisontwikkeling omtrent uiterwaardontwikkeling, (trek-)vismigratie en

de ontwikkeling van een gezamenlijke monitoringsdatabase. De VNC zal zich binnen het project richten op het aanleggen van zogeheten 'stapstenen' voor de otter. Maar ook voor andere soorten zoals de oeverzwaluw en de ijsvogel worden maatregelen getroffen. Om de otter te helpen overleven in ons landschap met haar kale oevers, zullen er in totaal 40 kunstmatige 'otterholts' worden aangelegd. De VNC zorgt voor de aanleg daarvan. Otterholts zijn ondergrondse schuilplaatsen die otters gebruiken om te schuilen, slapen en jongen te werpen.

In Engeland heeft men al jaren ervaring met het aanleggen van kunstmatige otterholts. De VNC heeft diverse werkbezoeken aan otterexperts in Engeland afgelegd en de opgedane kennis in het project ingebracht. De VNC heeft in 2018 in Nederland de aanleg verzorgd van 6 ijsvogelwanden en 11 otterholts (met name langs de Linge, maar ook in de Ooijpolder). Ook is een oeverzwaluwwand bij Elst gerealiseerd, welke plek biedt aan 120 broedparen. In 2021 heeft de oeverzwaluw ook gebroed in deze wand. In 2019 zijn in Duitsland nog eens 7 otterholts aangelegd op de door de Duitse partners aangewezen locaties. In Nederland zijn langs de Oude IJssel 17 otterholts en 4 ijsvogelwanden geplaatst en is er nog een oeverzwaluwwand gerealiseerd in de buurt van Kekerdom. In 2020 zijn er in samenwerking met de Duitse partners nog 9 otterholts door VNC aangelegd in Duitsland. De laatste 4 otterholts zijn begin 2021 in Duitsland geplaatst. Ook is nog een extra ijsvogelwand gerealiseerd in Nijmegen. Hoewel het project eigenlijk in april 2020 beëindigd zou worden, is vanwege corona uitstel verleend door de Euregio, waardoor het project tot juni 2021 verlengd is.

Ook in 2021 zijn de meeste otterholts door de VNC gemonitord met behulp van wildcamera's. De afgelopen jaren hebben we zo diverse malen beelden van otters bij de otterholts kunnen vastleggen.

4.8 NATUUR IN DE STRAAT

De huidige generatie kinderen dreigt te vervreemden van de natuur. Ze groeien voornamelijk op in de stad en komen in het dagelijks leven nauwelijks nog in aanraking met 'natuur'. Dit in tegenstelling tot de natuurbeschermers van nu: vaak al op jonge leeftijd kregen zij de kans hun liefde voor natuur te ontwikkelen. Zonder natuurervaringen voor kinderen in de stad zullen er in de toekomst dan ook te weinig natuurbeschermers zijn.

Meer groen en natuur in de stad zorgt voor een schonere en gezondere leefomgeving. Het draagt bij aan een gezonde ontwikkeling van kinderen, biedt recreatiemogelijkheden dicht bij huis en vergroot de aantrekkelijkheid van een stad, waarmee het tevens een gunstig effect heeft op het vestigingsklimaat voor bedrijven.

Net als vorig jaar hebben we prioriteiten moeten stellen in onze activiteiten en hebben wij ervoor gekozen ons primair te richten op de opschaling van landschapsherstelwerkzaamheden en lobby in het kader van Deltaplan Landschap, waardoor minder tijd besteed kon worden aan Natuur in de Straat dan gewenst.

Vanwege corona kon de jaarlijkse uitreiking van de Gouden Zwaluw geen doorgang vinden.

4.9 HET DIGITALE LANDSCHAPSARCHIEF

Van 2012 tot 2019 heeft de VNC geparticipeerd in de Stichting Natuurbeelden, in samenwerking met Beeld en Geluid. Daarbij lag de focus van de VNC op cultuurlandschappen met de daarbij horende natuurwaarden. Ongeveer 30 uur aan videobeelden is gemaakt door filmer Michael Sanderson – bekend van ‘de Nieuwe Wildernis’, waarvan ook veel ‘specials’ vanuit de lucht met een drone. De VNC kan rechtenvrij over deze digitale catalogus beschikken.

Daarnaast is de VNC ook zelf gestart met het vastleggen van bijzondere cultuurlandschappen. De VNC beschikt daarvoor over twee drones, waarmee bijzondere cultuurlandschappen door de seizoenen in beeld worden gebracht.

In 2021 is verder gewerkt aan het vullen van dit digitale landschapsarchief. Beelden worden frequent ingezet voor diverse projecten van de VNC, zoals het Landschapmuseum, Icoonlandschappen, en social media.

4.10 GOUDEN MISPEL EN GOUDEN ZWALUW

Vanwege de corona-pandemie konden zowel de uitreiking van de Gouden Zwaluw, als de Gouden Mispel, geen doorgang vinden. De VNC hoopt dat deze jaarlijkse uitreikingen weer in 2022 opgepakt kunnen worden.

4.11 DAS&BOOM

De stichting Das&Boom zet zich in om het maatschappelijk draagvlak voor de noodzakelijke bescherming van de das in stand te houden en te bevorderen, door middel van het geven van adviezen, voorlichting en educatie. Dit draagvlak is noodzakelijk om de huidige mate van wettelijke bescherming te kunnen continueren.

De Stichting volgt het overheidsbeleid, zo nodig door middel van het aanspannen van gerechtelijke procedures en geeft gevraagd en ongevraagd adviezen ter bevordering van een optimale bescherming van de das.

Hulpbehoevende dassen worden door Das&Boom opgevangen en op een verantwoorde wijze teruggeplaatst.

Daarnaast is Das&Boom een gespecialiseerd adviesbureau, dat door overheidsorganisaties, gemeentes, provincies, projectontwikkelaars, maar ook door collega ecologische bureaus wordt ingezet voor haar specifieke kennis en ervaring met dassen in relatie tot allerlei ruimtelijke ingrepen. Das&Boom geeft ecologische adviezen, ontwikkelt compensatieplannen bij ruimtelijke ingrepen in dassenleefgebied en ontwikkelt ontheffingsaanvragen voor de Wet natuurbescherming voor derden. Wanneer dassen het veld moeten ruimen om redenen van groot openbaar belang, voert Das&Boom de dassenverhuizingen uit.

Omdat de aanwezigheid van dassen in een plangebied vaak grote consequenties heeft voor de initiatiefnemer (groter dan de aanwezigheid van andere diersoorten) en de toezichthouder (meestal de provincies) streng toezien op een correcte naleving van de wettelijke bescherming, speelt Das&Boom vaak een doorslaggevende rol bij het kunnen realiseren van projecten.

Uitgangspunt daarbij is om bestaande ecologische functies op een verantwoorde en realistische manier te kunnen combineren met de nieuwe geplande functies.

Toenemende druk op dassenpopulatie

Door de toenemende bevolking en het bijbehorende ruimtebeslag neemt het aantal interacties tussen mensen en de das toe. Dat betekent voor de nabije toekomst meer ruimtelijke ingrepen in dassenleefgebied, dus meer advieswerk door Das&Boom voor particulieren, bedrijven en overheden, meer dassenverhuizingen, meer schademeldingen en meer dassenslachtoffers.

Een van de grootste uitdagingen voor Das&Boom, in het huidige spanningsveld tussen mensen- en dassenbelangen, is bij de huidige lichte groei van de populatie het draagvlak voor de bescherming van de das te kunnen behouden.

Dassen duiken steeds vaker op binnen de bebouwde kom om voedsel te vinden. Burgers melden steeds vaker (met name Limburg) overlast van dassen, die in gazons voedsel proberen te vinden. Das&Boom benadrukt dan steeds dat er niet steeds meer dassen komen (dit wordt vooral door boeren beweerd) maar dat de dieren noodgedwongen de menselijke omgeving bezoeken (milieuvluchtelingen).

Opvang Das&Boom

Das&Boom zet haar expertise in om hulpbehoevende dassen op een zo terughoudende manier te helpen en draagt deze visie uit. Dat houdt onder meer in dat bij meldingen van jonge dassen terughoudend wordt opgetreden en alleen wordt ingegrepen wanneer het zeker is dat het dier in de natuur niet zal overleven. Bij verweerde dassen wordt geprobeerd de dieren te helpen op de kraamburcht met bijvoeracties.

Voor de opvang van hulpbehoevende dassen benut Das&Boom de kennis en faciliteiten, opgebouwd tijdens de afgelopen 37 jaar, om individuele dassenslachtoffers, zoals verkeerslachtoffers en verweerde dassen, op een zinvolle manier te kunnen helpen.

Das&Boom beschikt over een bereikbaarheidsdienst, die 24 uur per dag bereikbaar is voor het geven van informatie en advies aan hulpverlenende organisaties en dierenartsen.

Na revalidatie zet Das&Boom hulpbehoevende dassen weer uit in de natuur. Ook daarbij wordt de kennis ingezet van afgelopen decennia, zodat de kans op succes zo maximaal mogelijk is.

Omdat het steeds lastiger wordt om een geschikte uitzetplek te vinden voor de verweerde dassen, heeft Das&Boom in 2021 een nieuwe aanpak ontwikkeld, deels gebaseerd op de ervaring in Engeland.

Er wordt nu geen nieuw leefgebied meer gezocht voor de jonge dassen, ze worden nu uitgezet op een rustige plek in bestaand leefgebied, bij voorkeur in een verlaten burcht, om op een natuurlijke manier op te gaan in de bestaande populatie. Daarvoor wordt o.a. gebruikt gemaakt van de actuele veldkennis van de diverse Dassenwerkgroepen in ons land.

De dassen worden maximaal 6 weken op hun plek gehouden met behulp van een tijdelijk elektrisch raster (dubbel uitgevoerd). Deze rasters zijn uitgerust met een sms-alarm, die meteen waarschuwt bij stroomuitval. Door de coronacrisis waren er problemen met de levering van de juiste benodigdheden, waardoor niet alles vlekkeloos verlopen is. Toch waren de resultaten positief en gaat Das&Boom deze aanpak verder uitrollen. Deze nieuwe aanpak is uitgebreid omschreven in een nieuw protocol, dat met terreinbeherende organisaties zoals Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten wordt gecommuniceerd.

Verzoeken via sociale media en de website van Das&Boom om financiële steun voor deze aanpak is gehonoreerd door Dierenlot, die ons project 'Verweesde dassen' in 2021 heeft uitgekozen uit het landelijk aanbod met een cheque van €25.000,- . Dit bedrag zal in 2022 worden aangewend voor de opvang en terugplaatsing van verweesde dassen.

In het Opvangcentrum werden in 2021 41 dassen opgevangen: 15 volwassen dieren en 26 verweesde jonge dassen. Van de verweesde dassen zijn 23 uitgezet in kleine sociale groepjes op verschillende locaties.

Van de 15 volwassen dassen waren 4 verkeersslachtoffer (en indirect natuurlijk ook alle verweesde dassen), de overige hulpbehoevend en zijn er 10 uitgezet en 3 geëuthanaseerd en 2 overleden.

Het Opvangcentrum draagt ook de zorg voor de twee dassen van het Landschapmuseum van de VNC, een van de weinige plaatsen waar dassen in levenden lijve te zien zijn. Dit is zeer belangrijk bij het verwerven van maatschappelijk draagvlak voor de bescherming van deze dieren, voor dassenvoorzieningen en de verbetering van het cultuurlandschap, het leefgebied van deze dieren.

Das&Boom Advies

Het adviesbureau van Das&Boom wordt steeds meer ingezet om haar kennis en ervaring met dassen. Om de vaak grote invloed, die de aanwezigheid van dassen in het plangebied hebben op de mogelijkheden de plannen te kunnen realiseren, wordt het belang van een deskundig adviesbureau steeds vaker ingezien. Om de plannen zodanig te kunnen realiseren, dat er een ontheffing van de Wet natuurbescherming wordt afgegeven, is een deskundig advies onmisbaar.

In 2021 heeft een adviesbureau zich gewaagd aan een dassenverhuizing in Roermond, waarbij de adviezen en waarschuwingen van Das&Boom door de 'dassenexperts' genegeerd werden. Dit mondt uit in een drama, waarbij midden in de kwetsbare periode een kraamburcht werd vernield, hetgeen zelfs landelijk door de media is opgepikt. Een extra financiële strop voor de opdrachtgever was het laten realiseren van een kunstburcht vlak naast een bestaande dassenburcht. Das&Boom heeft het overgenomen en de dassen succesvol elders kunnen uitzetten.

Das&Boom beschikt als enige organisatie in Nederland over een actuele database van alle dassenburchten, dassenvoorzieningen en dassenslachtoffers in Nederland. Deze gegevens worden zoveel mogelijk actueel gehouden, vormen de basis van het ecologisch advieswerk van Das&Boom en worden gebruikt voor het adviseren van faunavoorzieningen op de meest gevaarlijke knelpunten voor dassen.

Bij dassenverhuizingen en compensatieplannen werkt Das&Boom nauw samen met de VNC: het streven is dat door Das&Boom geadviseerde compenserende landschapsmaatregelen door de VNC uitgevoerd en beheerd worden. Deze samenwerking is al regelmatig succesvol gebleken.

Bij Das&Boom komen veel meldingen binnen van bedreigde dassenburchten door ruimtelijke ontwikkelingen, van burchtverstoringen, van overlast door dassen of van niet functionerende dassenvoorzieningen.

Handhavingsverzoeken worden ingediend en samen met andere organisaties (o.a. milieufederaties) worden zienswijzen of bezwaren ingediend. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen werkelijk bedreigende situaties voor de das en meldingen van personen of organisaties, die de beschermde status das denken te kunnen gebruiken om voor hen ongewenste ontwikkelingen tegen te kunnen houden.

Daarnaast fungeert Das&Boom ook als vraagbaak voor de meest uiteenlopende zaken over dassen. Het bijhouden van de contacten met de diverse dassenwerkgroepen behoort ook tot de taken van Das&Boom.

Bij het invoeren van de nieuwe Wet natuurbescherming (Wnb) in 2017 waren er zorgen over de op papier verminderde bescherming (o.a. incidenteel verstoren was niet meer strafbaar).

Gebleken is echter dat de meeste provincies, die te handhaving van de Wnb hebben overgenomen van de rijksoverheid, deze taak zeer serieus nemen.

In een voor de das belangrijk artikel in de Wnb, artikel 3.10 staat dat dassenburchten niet vernield mogen worden. Dit betekent dat de zogenaamde 'ecologische functionaliteit' van een dassenburcht behouden moet blijven bij ruimtelijke ingrepen in dassenleefgebied.

Alleen als zo'n ingreep een groot maatschappelijk belang heeft en uitvoering elders onmogelijk is, kunnen die plannen onder voorwaarden doorgaan. Dan moeten er zoveel mitigerende maatregelen getroffen kunnen worden (art 1.11 Wnb), dat de functionaliteit van de dassenburcht zoveel mogelijk behouden kan blijven en moet verloren gegaan voedselgebied worden gecompenseerd. Wanneer ook dit alles onmogelijk blijkt rest enkel een dassenverhuizing.

Op de website van Das&Boom zijn de consequenties van alle relevantie wetartikelen rond de bescherming van de das praktisch per deelonderwerp uitgewerkt.

Uit een in 2015 met de Zoogdiervereniging georganiseerde dassenscensus is duidelijk geworden dat de dassenpopulatie op de meeste locaties nauwelijks meer zal kunnen groeien. Hiermee worden ongefundeerde beweringen van agrariërs over dreigende dassenplagen weerlegd.

Dit werd in 2021 onderbouwd met een onderzoek naar de dassenpopulatie op de Veluwe, waar sprake blijkt te zijn van een dalende trend.

Ook in 2021 heeft de ongereguleerde aanleg van zonneparken in landbouwgebieden voor veel extra werk gezorgd. Daar waar dassen in het geding komen, probeert Das&Boom op beleidsniveau de aanleg van deze zonneparken tegen te gaan. Daar waar al een vergunning is verleend probeert Das&Boom de schade te beperken door zinvolle landschappelijke inpassingen te adviseren.

In 2021 heeft Das&Boom samenwerkingsverband met de FBE Gelderland ontwikkeld, een pilotproject, waarbij de FBE bij overlast door dassen Das&Boom inschakelt voor ecologisch onderzoek voor een vast bedrag en met standaardformulieren.

Voordeel voor een gedupeerde van dassenschade is het feit, dat voor de door Das&Boom geadviseerde aanpak geen dure en tijdrovende ontheffing nodig is, maar een korte procedure, waarvoor niet extra betaald hoeft te worden.

Voorbeeld van een dergelijk project is een schademelding van dassen op een begraafplaats.

Er kan dan snel gehandeld worden en de gemeente betaald alleen de kosten van de uitvoering (aannemer) en soms die van de ecologische begeleiding van Das&Boom

Das&Boom heeft in 2021 diverse betaalde opdrachten verricht voor (semi) overheden, adviesbureaus, projectontwikkelaars en particuliere organisaties. De adviesopdrachten waren weer zeer divers:

- Advisering aanpak dassenburchten in waterkeringen, Aa en Maas
- Advisering aanleg waterleiding langs dassenburcht in Walem
- Advisering dassenburcht Galamadammen Provincie Fryslân
- Advisering overlast dassenburcht begraafplaats Terschuur, gemeente Barneveld
- Dassenverhuizing gemeente Heusden voor aanleg Hightech medische campus
- Advies Maastricht Aachen Airportdassenburchten renovatie startbanen, Haskoning
- Advies aanpassingen aanleg hoogspanningsstation bij dassenburcht Veenoord, Tennet
- Advies aanpassingen aanleg hoogspanningsstation bij dassenburcht Tilburg, Tennet
- Dassenverhuizing industrieterrein Cuijk, Econsultancy
- Inrichtingsadvies zonnepark Catsop
- Onderzoek das Huurlingsedam fase III, Hendriks Projectontwikkeling
- Inrichtingsadvies zonnepark Collsehoeve Nuenen, Solar energy works
- Overgenomen verhuizing dassen 't Ham Roermond, MVJ Ontwikkelingen
- Advies inrichting zonnepark heideweg loon op zand, Energiecoop
- Gegevenslevering burchten mountainbikegebied, Natuurbalans
- Dassenverhuizing de Beitel, Heerlen, RPS adviesbureau
- Dassenonderzoek Dommelsvoort, Bureau Kragten
- Impact werkzaamheden spoorlijn Boxmeer, Movares
- Advies inrichtingsplan Brainport Smartdistrict, Gemeente Helmond
- Vooronderzoek verhuizing das Den Bogerd Udenhout, Prince projecten
- Gegevenslevering slachtoffers prov.wegen Overijssel, Provincie Overijssel
- Plan van aanpak dassenburcht woningbouwproject Berk en Hout, Triborg
- Handhavingsverzoek overlast dassenburcht Glamping Appeltern
- Jaarlijkse monitoring N280 e.o t/m 2021

5. FINANCIËEL VERSLAG

5.1 Financiën 2021

De volgende pagina's bieden een overzicht van de balans per 31 december 2021 uit de jaarrekening 2021, de staat van baten en lasten over 2021 uit de jaarrekening 2021 en een toelichting op de lastenverdeling 2021. De volledige jaarrekening, inclusief de hierbij afgegeven controleverklaring, is beschikbaar via het kantoor van de VNC. Als bijlage 1 van dit jaarverslag is toegevoegd de controleverklaring afgegeven bij de samengevatte jaarcijfers 2021.

Vereniging Nederlands Cultuurlandschap
Jaarrekening 2021

BALANS PER 31 DECEMBER 2021

	31 december 2021		31 december 2020	
	€	€	€	€
Activa				
<i>Materiële vast activa</i>				
Grond	1		1	
Inventaris/automatisering	36.330		31.618	
Landbouw materieel (project gebonden)	193.274		223.227	
Transportmiddelen	34.437		29.334	
Opslagruimte/werkplaats	p.m.		p.m.	
		264.042		284.180
<i>Voorraden</i>				
Voorraad verkoopartikelen	789		834	
		789		834
<i>Vorderingen</i>				
Debiteuren	240.892		80.306	
Nog te factureren (projecten)	125.841		76.292	
Overige vorderingen	108.390		50.780	
Overlopende posten	249		500	
		475.372		207.878
<i>Liquide middelen</i>		1.096.129		1.137.236
Totaal		<u>1.836.332</u>		<u>1.630.128</u>
Passiva				
<i>Reserves</i>				
Continuïteitsreserve	705.880		655.789	
Bestemmingsreserve grondaankoop	195.000		195.000	
		900.880		850.789
<i>Schulden (kortlopend)</i>				
Crediteuren	149.307		71.834	
Loonbelasting/Sociale lasten	0		16.566	
Omzetbelasting	14.721		11.109	
Pensioenfondsen	15.903		14.345	
Vooruitontvangen projectsubs/inkomsten	686.219		592.724	
Te ontvangen facturen (uitvoeringsprojecten)	6.040		3.502	
Overige schulden	63.262		69.259	
		935.452		779.339
Totaal		<u>1.836.332</u>		<u>1.630.128</u>

Countus
daar reken je op

VOOR IDENTIFICATIE-
DOELEINDEN BEHOORENDE BIJ
CONTROLEVERKLARING D.D.

STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2021

	werkelijk 2021	begroot 2021	werkelijk 2020
<i>Baten:</i>	€	€	€
b Baten van particulieren	245.905	155.000	234.942
Baten van bedrijven	984.164	868.521	676.807
Baten van loterijorganisaties	542.361	550.100	592.506
Baten van subsidies van overheden	33.386	15.000	66.851
Baten van andere organisaties zonder winststreven	23.766	0	2.518
Som van de geworven baten	1.829.582	1.588.621	1.573.624
Overige baten	10.789	12.200	11.266
d Som van de baten	1.840.371	1.600.821	1.584.890
<i>Lasten:</i>			
Besteed aan doelstelling			
- Voorlichting en educatie	33.813	36.111	33.809
- Landschapsmuseum	28.204	46.681	39.714
- Deltaplan, beleid en advies	441.778	398.313	342.981
- Collectief Deltaplan landschap	30.178	27.187	19.652
- Poelen.nu	10.938	72.558	6.583
- Deltaplan uitvoering	795.174	639.847	670.355
- Maasheggen en NPL	41.761	55.898	91.962
- Natuur in de straat	1.262	10.439	199
- Groen/blauwe Rijn alliantie (Otter)	22.273	10.325	51.274
- Das&Boom, opvang&advies	287.946	158.951	175.208
c	1.693.327	1.456.310	1.431.737
a Wervingskosten	13.159	21.271	27.475
Beheer en administratie			
- Kosten beheer en administratie	83.794	123.240	84.534
e Som der lasten	1.790.280	1.600.821	1.543.746
Resultaat	50.091	0,00	41.144
Resultaatbestemming;			
Toevoeging/onttrekking aan:			
- continuïteitsreserve	50.091	0	41.144
- bestemmingsreserve grondaankoop	0	0	0
	50.091	0	41.144

Procentueel aandeel kosten eigen fondsenwerving
t.o.v. baten eigen fondsenwerving (a : b)

0,7% 1,3% 1,7%

Volgens richtlijnen van het CBF dient het procentueel aandeel kosten eigen fondsenwerving t.o.v. baten eigen fondsenwerving (a:b) beneden de 25% te liggen. De VNC streeft ernaar dit percentage onder de 10% te houden. Voor 2019 is dit percentage 0,7%

Procentueel aandeel lasten besteed aan doelstelling
t.o.v. lasten (c : e)

94,6% 91,0% 92,7%

De VNC streeft er naar om het aandeel lasten besteed aan doelstelling t.o.v. totale lasten (c : e) meer dan 85% te laten zijn. Voor 2019 bedraagt dit percentage 92,6%

Procentueel aandeel lasten besteed aan doelstelling
t.o.v. baten (c : d)

92,0% 91,0% 90,3%

De VNC streeft er naar om meer dan 85% van de baten aan de doelstelling te besteden (c : d). Voor 2019 komt dit percentage uit op 85,5%.

Bijlage A Uitvoeringskosten 2021

Bestemming	Doelstelling										Wervingskosten	Beheer en administratie	begroot 2021	
	Voorlichting en educatie	Landschap-museum	Collectief Deltaplan Landschap	Deltaplan beleid en advies	Poelen.nu	Landschaps herstelprojecten	Natuur in de straat	Maasheggen NPL	de Groen-Blauwe Rijn alliantie (offer)	Das&Boom (Opvang& advies)				totaal 2021
Subsidies en bijdragen														
Afdrachten														
Aankopen en verwervingen														
Uitbesteed werk	22.120	10.719	5.097	66.846	3.473	429.231		7.134	7.929	132.176			0	0
Publiciteit en communicatie													0	0
Personeelskosten	9.967	13.625	20.768	312.694	6.132	257.112	1.040	29.964	11.716	118.416	1.763	78.562	861.759	917.621
Huisvestingskosten	693	1.550	1.732	24.991	535	29.571	89	1.872	1.055	14.999	80	2.102	79.269	63.900
Kantoor- en algemene kosten	877	1.961	2.191	31.615	677	37.409	113	2.369	1.335	18.975	102	2.656	100.280	110.200
Afschrijvingskosten	156	349	390	5.632	121	41.851	20	422	238	3.380	18	474	53.051	55.800
totale uitvoeringskosten	33.813	28.204	30.178	441.778	10.938	795.174	1.262	41.761	22.273	287.946	13.159	83.794	1.790.280	1.600.821

	Werkelijk 2021	Begroot 2021	Werkelijk 2020
--	----------------	--------------	----------------

Gemiddeld aantal personeelsleden*

Totaal bezoldiging bestuurders en toezichthouders

De bestuursleden H.Keerweer (voorzitter) en D.Smid (penningmeester) hebben ontvangen voor hun bestuursinzet een vrijwilligersvergoeding ontvangen

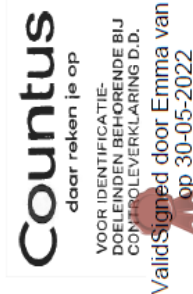
Leningen, voorschotten en garanties verstrekt aan bestuurders en toezichthouders

* uitgedrukt in fulltime arbeidsplaatsen

De VNC streeft er naar om de kosten voor beheer en administratie onder de 20% van de totale uitvoeringskosten te houden. Voor 2021 is dit percentage 4,7%.

De kosten worden, daar waar mogelijk, direct toegerekend aan alle kostendragers van de organisatie en zijn verantwoord onder 'uitbesteed werk'.

De personeels-, huisvestings-, kantoor- en algemene- en afschrijvingkosten en rente worden toegerekend aan alle kostendragers op basis van het aantal gerealiseerde arbeidsuren.

5.2 Begroting 2022

	begroot 2022	
Baten:		
Baten van particulieren	155.000	b
Baten van bedrijven	900.475	
Baten van loterijorganisaties	520.100	
Baten van subsidies van overheden	133.590	
Baten van andere organisaties zonder winststreven	0	
Overige baten	12.100	
Som der baten	1.721.265	d
Lasten:		
Besteed aan doelstelling		
- Voorlichting/PR en educatie	57.400	
- Landschapsmuseum	44.491	
- Deltaplan beleid en advies	415.627	
- Collectief Deltaplan landschap	33.041	
- Poelen.nu	90.188	
- Maasheggen en NPL	33.764	
- Landschapsherstelprojecten	644.577	
- Natuur in de straat	8.518	
- GLB pilot collectief en Twickel	46.172	
- Das&boom, opvang&advies	215.018	
	1.588.795	c
Werving baten		
- Kosten eigen fondsenwerving	22.049	a
- Kosten gezamenlijke acties	0	
- Kosten acties derden	0	
- Kosten verkrijging subsidies overheden	0	
- Kosten van beleggingen	0	
	22.049	
Beheer en administratie		
- Kosten beheer en administratie	110.421	e
Som der lasten	1.721.265	f
Resultaat	0	
Resultaatbestemming		
Toevoeging/onttrekking aan:		
- continuïteitsreserve	0	
- bestemmingsreserves	0	
- herwaarderingsreserve	0	
- algemene reserve	0	
- bestemmingsfonds	0	
	0	
<i>Procentueel aandeel kosten eigen fondsenwerving t.o.v. baten eigen fondsenwerving (a : b)</i>	14,2%	
<i>Procentueel aandeel lasten besteed aan doelstelling t.o.v. lasten (c : f)</i>	92,3%	
<i>Procentueel aandeel lasten besteed aan doelstelling t.o.v. baten (c : d)</i>	92,3%	
<i>Procentueel aandeel lasten besteed aan beheer en administratie t.o.v. totale lasten (e : f)</i>	6,4%	

6. JAARPLAN 2022

6.1. INLEIDING

2022 wordt een jaar met waarschijnlijk nog steeds invloed van de voortdurende corona-pandemie. Verschillende projecten kunnen hierdoor vertraagd worden. In dit jaarplan zijn o.a. de VNC-evenementen zoals de Gouden Mispel en Gouden Zwaluw wel opgenomen, maar onzeker is of ze doorgang kunnen vinden. Evenals de bekendmaking van een derde / vierde Icoonlandschap. In 2020 en 2021 zijn deze evenementen afgelast.

Voorliggend jaarplan is opgesteld uitgaande van het feit dat 2022 weer genormaliseerd zal zijn. In 2022 ligt een belangrijke focus op de bescherming en vervolmaking van het Maasheggen gebied, waarbij ook de Limburgse kant betrokken wordt, waar we samenwerken met het collectief Natuurrijk Limburg.

In 2022 zal de VNC participeren in het pilot project 'boer-en-land-goed', in het kader van de POP3 Regeling Pilots toekomstbestendige landbouw nieuw GLB, GLB Pilots toekomstbestendig boeren. Het collectief Deltaplan landschap heeft de beschikking voor dit project gekregen, waarin het samenwerkt met Stichting Twickel, en waarbij de VNC ingezet zal worden.

De groenploeg van de VNC heeft ook in 2022 een belangrijk aandeel in diverse projecten. In februari start een groot project, waar de groenploeg de inrichting van een dassencompensatiegebied op zich neemt.

De projectenportefeuille groeit nog steeds gestaag. Er worden steeds meer kilometers gemaakt, met een kwalitatief hoogwaardige uitstraling. Dit is van het allergrootste belang om het goede voorbeeld te geven. Ook in 2022 zullen kansen niet onbenut gelaten worden om deze groei door te zetten.

Tevens zal de energietransitie komend jaar wederom extra inzet vragen. Vanwege de gebrekkige sturing vanuit de overheid, leidt het tot verspilling van landbouwgrond, cultuurlandschappen en zelfs natuur, biodiversiteit en grondstoffen. De VNC zal blijven toetsen aan wet- en regelgeving en beleid, en brengt daarbij telkens alternatieven naar voren.

6.2. ORGANISATIE

6.2.1 BESTUUR

Binnen het bestuur van de VNC zullen in 2022 de volgende bestuurstermijnen eindigen:

- Dedde Smid (einde 2e termijn)   herkiesbaar

Het bestuur van de VNC streeft er naar om in de komende periode tot een stabiele minimale bezetting van 7 leden te komen.

6.2.2 PERSONEEL EN VRIJWILLIGERS

Voor 2022 is een personeelsgrootte van 16,10 fte begroot, gelijk aan 2021. In de begroting van 2022 is bij de personeelslasten een inflatiecorrectie van 1,5% toegepast.

De VNC heeft een vrijwilligersbeleid opgesteld, waarbij het uitgangspunt is om het werken en omgaan met vrijwilligers te professionaliseren zodat het aantal vrijwilligers de komende jaren kan groeien, met behoud van betrokkenheid en plezier in het werk, zowel bij de VNC-medewerker als de vrijwilliger.

In 2022 zal actief versterking gezocht worden voor de vrijwilligersgroepen 'groenbeheer' en 'Gastheer/gastvrouw Landschapmuseum'.

SMART:

- *Herkiesbaar stellen Dedde Smid*
- *Aantrekken 1 nieuw bestuurslid*
- *Aantrekken 4 nieuwe vrijwilligers*

6.3. VOORLICHTING , FONDSENWERVING EN LEDEN

6.3.1 LANDSCHAPMUSEUM

- *Begrotingspost 'Landschapmuseum' uit Bijlage A Uitvoeringskosten 2022*

Vanwege corona is een uitbreiding in de vorm van een blijvende tentoonstelling over Huis Wylerberg, uitgesteld. Gesitueerd in de historische muziekzaal beschrijft de tentoonstelling de bewogen geschiedenis van het huis en haar bewoners, door middel van tekst en beeld, historische objecten en een ter plekke te bekijken documentaire. De VNC hoopt de tentoonstelling in 2022 te kunnen openen.

6.3.2 COMMUNICATIE

- *Onderdeel van begrotingspost 'Voorlichting/PR/educatie' uit Bijlage A Uitvoeringskosten 2022*

Bij de uitvoering van de projecten en programma's in 2022 zal elke mogelijkheid benut worden om deze VNC-activiteiten onder de aandacht te brengen van de diverse media. Actief zullen voor ieder project media-momenten gekozen worden, en aangeboden worden aan de meest geschikte mediakanalen. Daarbij wordt gebruik gemaakt van verkregen beeldmateriaal uit het project 'Het digitale landschapsarchief' van de VNC.

De achterban van de VNC zal intensiever betrokken worden bij de behaalde resultaten van projecten. Dit kan enerzijds door frequenter digitale projectupdates richting leden te sturen, nu eenvoudiger geworden dankzij vernieuwde ledenadministratie-software. Anderzijds kan gedacht worden aan 'mee-doe-dagen' bij bepaalde projecten.

6.3.3 FONDSENWERVING EN LEDEN

- *Begrotingspost 'Eigen fondsenwerving' uit Bijlage A Uitvoeringskosten 2022*

In 2022 zullen voor verschillende (lopende) projecten aanvragen gedaan worden bij fondsen/subsidieverstrekkers.

Behaalde successen zullen meer gedeeld worden, waardoor een juiste mindset wordt gecreëerd voor potentiële leden.

Drie financiële wervingsacties onder leden zijn gepland.

SMART:

- *Opening tentoonstelling Landschapmuseum*
- *Creëren van minimaal 1 mediamoment per project/programma*
- *Creëren van minimaal 2 mediamomenten rondom de overkoepelende doelstelling*
- *Drie financiële wervingsacties onder de leden/donateurs*
- *Optimalisatie inzet social media*
- *Financiële aanvragen voor projecten uitzetten bij 2 grotere fondsen en 4 kleinere fondsen.*

6.4. PROJECTEN/PROGRAMMA'S VERENIGING NEDERLANDS CULTUURLANDSCHAP

6.4.1 BELEIDSBEINVLOEDING

- *Onderdeel van begrotingspost 'Deltaplan beleid en advies' uit Bijlage A Uitvoeringskosten 2022*

De VNC heeft zich afgelopen jaren samen met LandschappenNL ingespannen om RVO en het Ministerie van Landbouw te overtuigen de perverse prikkels en anti stemming bij agrariërs jegens landschapselementen weg te nemen. Bij het bepalen van het subsidiabele landbouwooppervlak wordt nu gebruik gemaakt van luchtfoto's, waarin met enige regelmaat de slagschaduw van de landschapselementen per abuis wordt meegeteld bij het bepalen van de oppervlakte van die elementen. Boeren hebben daar last van, want met een beetje pech kan dat zo een paar hectare minder subsidiabele landbouwgrond betekenen. Gebruik maken van kadaster en satellietbeelden is een stuk nauwkeuriger dan gebruik maken van luchtfoto's. Het biedt tevens veel minder ruimte aan interpretatie van breedte en oppervlakte van landschapselementen.

Daarom zal de VNC de druk blijven verhogen op de overheden, om deze landschapselementen - net als in de ons omringende landen - gewoon bij de landbouwbedrijven te rekenen en niet langer af te trekken van de subsidiabele ruimte.

Ook in de stikstofdiscussie en de te verwachten beleidskaders, is het van belang de zijde van de duurzame landschaps- en diervriendelijke bedrijven te kiezen. Deze bedrijven zijn straks hard nodig voor de omschakeling naar kringloop landbouw. Streven naar een landschapsvriendelijke perceelregistratie en het op peil houden van de veestapel bij de goede bedrijven.

Voorts vraagt de Energietransitie (plaatsing zonneparken/windmolens) extra inzet. De VNC is tegenstander van grootschalige energieopwekking op landbouwgronden en wil zonopwekking op daken en liefst in landen met veel zon, zoals in woestijnen, waar ze net als windmolens op zee twee keer zo rendabel zijn als landinwaarts op deze breedte graad. Dit is belangrijk ook gezien het beslag die beide energieopwekkingsvormen zullen leggen op grondstoffen en ruimte.

In Nederland hebben we echter te maken met de keuze voor decentralisatie: deze zorgt voor een grote spreiding aan initiatieven, die slecht aansluitbaar zullen zijn op het net, en landschappelijk overal wel gevolgen hebben.

Daarnaast is motie omtrent de zonneladder door de natuur- en milieubeweging afgezwakt. Daarmee spreekt ze zich uit dat ze niet tegen energieopwekking op land is (en volgens sommige organisaties zelfs in natuurgebieden...). Ook de Regionale Energiestrategieën (RES) en politiek verantwoordelijken (gemeenten en provincies) hebben geen heldere keuzes gemaakt om eisen te stellen rond de ecologische gevolgen van zonneparken voor bodem, natuur en landschap en hebben geweigerd positieve maatregelen verplicht te stellen.

Inmiddels schieten de plannen voor zonneparken (groot- en kleinschalig) als paddenstoelen uit de grond.

Daarom heeft de VNC besloten om, onder strenge voorwaarden, input te leveren bij 1 pilot project. Dit is in 2020 gestart, en zal in 2022 verder doorontwikkeld worden.

Het dient een groen park te worden, voorzien van landschapselementen, waar voldoende ruimte tussen de panelen is voor zon en water en waar bedreigde diersoorten zich thuis voelen. Wanneer

het park over circa 30 jaar vertrekt blijft het eromheen gerealiseerde landschap – met een hoge biodiversiteit en toegankelijkheid voor omwonenden – bestaan.

Verder zal de VNC beleidsmatige invloed blijven uitoefenen om de urgentie rondom landschap en biodiversiteit hoger op de maatschappelijke agenda te krijgen. Een en ander in het kader van het Deltaplan biodiversiteit, de bossenstrategie en het aanvalsplan landschap.

6.4.2 ADVIES

- *Onderdeel van begrotingspost 'Deltaplan beleid en advies' uit Bijlage A Uitvoeringskosten 2022*

De VNC heeft de afgelopen jaren voor diverse organisatie/instanties/overheden (betaald) adviezen opgesteld met betrekking tot landschapsbeheer/herstel, en opstellen van landschapsvisies. Voor 2022 wil de VNC deze opdrachtenportefeuille verder uitbreiden. Op deze wijze kan de VNC enerzijds met het geven van deskundig advies op het gebied van landschapsontwikkeling en -behoud haar doelstellingen verder realiseren, en anderzijds worden extra inkomsten gegenereerd.

Een traject waar de VNC al enkele jaren bij betrokken is, en inzet op verdere continuering, is het Buitenland van Rhooen. VNC maakt samen met het Louis Bolk Instituut, SOVON, Natuurbalans, Delphy en WUR deel uit van het consortium dat de gebiedscoöperatie de komende jaren adviseert en begeleidt bij de uitvoer van het streefbeeld. VNC zal zich daarbij voornamelijk concentreren op landschapselementen zoals hoogstamboomgaarden, heggen en erfbeplanting.

SMART

- *Continuering traject Buitenland van Rhooen*
- *Inzet op behalen van minimaal 3 tot 5 betaalde adviesopdrachten voor 2022.*

6.4.3 ICOONLANDSCHAPPEN

- *Onderdeel van begrotingspost 'Deltaplan beleid en advies' uit Bijlage A Uitvoeringskosten 2022*

Grote delen van onze soms duizenden jaren oude natuurrijke agrarische cultuurlandschappen zijn reeds verdwenen door ruilverkaveling, wegeaanleg, delfstofwinning en verstedelijking.

Gelukkig zijn er ook gebieden die desondanks overeind zijn gebleven en hun cultuurlandschappelijke en -historische waarden hebben weten te behouden. Landschappen die vertellen hoe mooi, rijk en inspirerend ons land kan zijn, waar de geschiedenis nog zichtbaar is en waar wilde flora en fauna bewaard zijn gebleven. Gebieden die als zodanig een nationale voorbeeldfunctie hebben en van een onomstreden iconische waarde zijn voor het Nederlandse cultuurlandschap, oftewel: Icoonlandschappen.

De VNC gaat deze landschappen belonen met de waardering die zij verdienen. Een onderscheiding die een buitengewoon compliment geeft aan de bewoners van zo'n gebied en deze zodoende voorziet van een waardering met nationale uitstraling. Een erkenning waardoor iedereen in Nederland weet waar deze icoonwaardige cultuurlandschappen liggen.

Nationale icoonlandschappen worden genomineerd en onderscheiden. Daarbij gaat het niet om geldbedragen, maar om de eer, de herkenbaarheid in cultuurlandschappelijk en cultuurhistorisch opzicht, en om de erkenning van hoge kwaliteit en gastvrijheid die bezoekers ervaren.

Jaarlijks zullen 1 tot 2 unieke gebieden de erkenning krijgen die ze als nationale icoonlandschappen voor heel Nederland op de kaart zullen zetten.

SMART

- *Bekendmaking derde/vierde Icoonlandschap van Nederland, voorjaar/zomer/najaar 2022*
- *Doorontwikkeling verdere te nomineren locaties*

6.4.4 LANDSCHAPSHERSTEL

- *Begrotingspost 'landschapsherstelprojecten' uit Bijlage A Uitvoeringskosten 2022*

De afgelopen jaren heeft de vereniging fors geïnvesteerd in de professionalisering van de eigen groen-uitvoeringsploeg, zoals de aanschaf van machines, het betrekken van een nieuwe werkschuur, cursussen voor groenmedewerkers en een nieuw beheermanagementprogramma. De projectenportefeuille heeft de afgelopen jaren een gestage groei doorgemaakt. Doel is deze groei voort te zetten, d.m.v. consequente acquisitie en consistent kwaliteitswerk tegen een concurrerende prijs.

SMART

- *uitvoering van de lopende meerjarige uitvoeringsprojecten*
- *Onderhoud landschapselementen bij diverse terreinbeherende instanties*
- *Onderhoud voor het Collectief Deltaplan en gemeente(n) in de Maasheggen*
- *Uitvoering terreinbeheer Wylerberg en Duivelsberg;*
- *Regulier onderhoud van landschapselementen op landgoederen;*
- *Periodieke uitvoering van beheermaatregelen voorbeeldgebied Ooijpolder-Groesbeek.*

6.4.5 PROGRAMMA MAASHEGGEN

Enkele jaren terug heeft de VNC een prachtige bijdrage uit de extra trekking mogen ontvangen van de Postcodeloterij om een van onze oudste cultuurlandschappen en grootste aaneengesloten heggelandschappen te redden. In combinatie met het agrarisch natuurbeheer, wat het mede door VNC opgerichte Collectief Deltaplan Landschap in de Maasheggen wordt uitgevoerd, is een goede basis gelegd voor een opknapbeurt van het gebied.

Er is een intensief gebiedsproces gestart waarin voor 2022 gewerkt gaat worden o.a. aan het verder uitvoering geven van een nieuw meerjaren uitvoeringsprogramma voor de Noordelijke Maasvallei en een herijking van het Brabants Natuurnetwerk met meer flexibiliteit en mogelijkheden voor herstel van heggen.

De activiteiten voor het extra project Postcodeloterij en het collectief Deltaplan Landschap worden hieronder nader toegelicht.

Extra project postcodeloterij

- *Begrotingspost 'Maasheggen Postcodeloterij' uit Bijlage A Uitvoeringskosten 2022*

VNC heeft het doel om de Maasheggen te beschermen, te herstellen en te ontwikkelen en hanteert met ondersteuning van het loterijgeld hiervoor verschillende strategieën. Er is reeds een belangrijke pijler in de doelstellingen verwezenlijkt: de procedure voor het verkrijgen van de UNESCO Man and Biosphere status is succesvol doorlopen. De Brabantse Maasheggen zijn officieel benoemd tot UNESCO-biosfeergebied. Biosfeergebieden belichamen een unieke relatie tussen natuurlijk en cultureel erfgoed. De Maasheggen zijn nu het enige biosfeergebied van Nederland.

In 2021 zijn grote projectonderdelen zoals grondaankoop en inrichting afgerond. In 2022 zal ook verder gewerkt worden aan het projectonderdeel Maasheggenboek: teksten/beeld/opmaak zullen zover mogelijk gereed komen in 2022, om in 2023 te kunnen worden gedrukt.

Hiermee zal het project – met uitzondering van de nog volgende 20 jaren beheer op de verkregen gronden – afgerond kunnen worden.

SMART

- *Beheer op verkregen gronden*
- *Productie beeldmateriaal/ tekst Maasheggenboek*

Collectief Deltaplan Landschap

- *Begrotingspost 'Collectief Deltaplan Landschap' en 'GLB pilot collectief en Twickel'*

In 2015 is als enige landelijke collectief naast de 39 regionale collectieven de Coöperatieve Vereniging Deltaplan Landschap U.A. opgericht door Vereniging Nederlands Cultuurlandschap, Stichting Werkgroep Grauwe Kiekendief en het Louis Bolk Instituut. De huidige regeling ANLB liep tot in principe tot en met 2021, maar is voorlopig verlengd. In deze periode wordt voor het agrarisch natuurbeheer invulling gegeven aan het kwaliteitshandboek, contractvorming en contractbeheer, ecologische monitoring en een

nieuwe gebiedsofferte voor hetzelfde gebied voor de vrijvallende contracten agrarisch natuurbeheer.

Eind 2021 is ook een nieuw project gestart: het pilot project BOER-EN-LAND-GOED, in het kader van de POP3 Regeling Pilots toekomstbestendige landbouw nieuw GLB, GLB Pilots toekomstbestendig boeren. Het collectief werkt hierin samen met Stichting Twickel. In dit project, dat loopt tot en met 2023, worden op de landgoederen van Twickel tientallen kilometers aan heggen, houtwallen en kruidenranden aangelegd.

SMART

- *voortzetting deelname bestuur*
- *invulling geven aan kwaliteitshandboek*
- *uitvoering beheer onder contract staande 50.000 meter maasheggen.*
- *coördinatie contractvorming en contractbeheer, ecologische monitoring en audit*
- *inzet t.b.v. pilotproject met advies/overhead*

6.4.6 POELEN.NU

- *Begrotingspost 'Poelen.nu' uit Bijlage A Uitvoeringskosten 2022*

Zomer 2019 is het project Poelen.nu van start gegaan. In dit driejarige project werkt de VNC samen met RAVON, FLORON, EIS Kenniscentrum Insecten, de Vlinderstichting, Staatsbosbeheer en Brabants Landschap.

Poelen vormen onmisbare landschapselementen voor amfibieën in het agrarische cultuurlandschap. Helaas zijn er veel te veel voorbeelden van poelen die door slechte aanleg of slecht onderhoud ongeschikt zijn voor amfibieën - zoals de kamsalamander - en planten. Poelen.nu richt zich op het herstel van 28 amfibieënpoele in de Maasheggen en aanleg van maar liefst 35 nieuwe poelen. Ook worden 120 poelen van Staatsbosbeheer door RAVON geïnventariseerd op de kwaliteit voor amfibieën en planten. In dit project verzorgt de VNC het herstel en nieuwe aanleg van de poelen. VNC heeft in 2021 15 poelen hersteld. Door een zeer traag vergunningstraject is de aanleg van de 35 nieuwe poelen doorgeschoven naar 2022.

SMART

- *Herstel 10 poelen, nieuwe aanleg 35 poelen*

6.4.7 SOORTBESCHERMING

- *Onderdeel van begrotingsposten 'Deltaplan beleid en advies' en 'landschapsherstelprojecten' uit Bijlage A Uitvoeringskosten 2022*

VNC gaat zich meer inzetten op bescherming van specifieke bedreigde plant- en diersoorten in het cultuurlandschap. Afgelopen 2 jaar heeft de VNC, in samenwerking met de provincie Gelderland, een project gerealiseerd in de bescherming van de zeldzame eikenzandbij. De groenploeg van de VNC heeft lokaal een leefgebied opnieuw geschikt gemaakt voor deze soort. 2022 en volgende jaren zal

het bijbehorende beheer worden uitgevoerd, en zal middels een symposium verdere uitrol van het project worden ingezet.

In 2022 zal het in 2021 gestarte project 'wilde appel en peer' afgerond worden. De VNC gaat inzetten op verdere samenwerking met de provincie Gelderland, om ook dit project een vervolg te laten krijgen.

SMART

- *Vervolg bescherming eikenzandbij; organisatie symposium*
- *Ontwikkeling twee nieuwe soortenprojecten*
- *Afronding project 'wilde appel en peer' / follow-up*

6.4.8 HET DIGITALE LANDSCHAPSARCHIEF

- *Onderdeel van begrotingspost 'Voorlichting/PR/educatie', Bijlage A Uitvoeringskosten 2022*

De VNC beschikt over een uitgebreid digitaal landschapsarchief, o.a. met beeld vanuit de Stichting Natuurbeelden/Beeld en Geluid, waarin de VNC heeft geparticipeerd.

De VNC legt regelmatig zelf bijzondere cultuurlandschappen vast. De VNC beschikt daarvoor over twee drones, waarmee bijzondere cultuurlandschappen door de seizoenen in beeld worden gebracht.

In 2022 zal verder gewerkt worden aan het vullen van dit digitale landschapsarchief. Beelden worden ingezet voor diverse projecten van de VNC, zoals het Landschapmuseum, Icoonlandschappen, en social media.

SMART

- *Productie nieuw beeldmateriaal: vastleggen 10 verschillende cultuurlandschappen*
- *Inzet beelden t.b.v. social media en projecten van de VNC*

6.4.9 GOUDEN MISPEL EN GOUDEN ZWALUW

- *Onderdeel van begrotingspost 'Kantoor- en algemene kosten' uit Bijlage A Uitvoeringskosten 2022*

De VNC zal in 2022 haar Gouden Mispel en Gouden Zwaluw uitreiken. De Gouden Mispel als onderscheiding zal uitgereikt worden aan drie personen of organisaties die een uitzonderlijke of essentiële bijdrage hebben geleverd aan de bescherming of ontwikkeling van het Nederlands Cultuurlandschap.

De Gouden Zwaluw zal uitgereikt worden als stimuleringsprijs voor vergroening van steden.

SMART

- *Uitreiking Gouden Mispel december 2022*
- *Uitreiking Gouden Zwaluw juni 2022*

6.4.10 DAS&BOOM

- *Begrotingspost 'Das&Boom' uit Bijlage A Uitvoeringskosten 2022*

In 2022 zullen door Das&Boom weer diverse betaalde opdrachten uitgevoerd worden voor (semi) overheden, adviesbureaus en particuliere organisaties. Zo zullen gegevens (dassenburchtlocaties en/of dassenslachtoffers) verstrekt worden, of advies gegeven worden.

Das&Boom is afgelopen jaren diverse malen ingeschakeld bij dassenverhuizingen. Das&Boom werkt alleen mee aan het verhuizen van dassenburchten als aan specifieke criteria wordt voldaan. Bij het adviseren bij inrichtingsplannen wordt door Das&Boom zoveel mogelijk gezocht naar synergievoordelen voor landschapsontwikkeling en kennisuitwisseling met de VNC.

Het opvangcentrum van de Stichting Das&Boom zal zich, net als voorgaande jaren, met haar expertise en accommodatie in blijven zetten voor de revalidatie van gewonde dassen, het grootbrengen van verweesde dassen en het uitzetten van opgevangen en herstelde dieren.

SMART

- *Diverse adviesopdrachten*
- *Opvang hulpbehoevende dassen*

7. VERANTWOORDINGSVERKLARING

Drie principes

Het bestuur van de Vereniging Nederlands Cultuurlandschap onderschrijft de volgende principes:

1. Binnen de instelling dient de functie 'toezicht houden' (vaststellen of goedkeuren van plannen, en het kritisch volgen van de organisatie en haar resultaten) duidelijk te zijn gescheiden van het 'besturen' dan wel van de 'uitvoering'.
2. De instelling dient continu te werken aan een optimale besteding van de middelen zodat effectief en doelmatig wordt gewerkt aan het realiseren van de doelstelling.
3. De instelling streeft naar optimale relaties met belanghebbenden, met gerichte aandacht voor de informatieverschaffing in de inname en verwerking van wensen, vragen en klachten.

1. Scheiding tussen de functies toezicht houden, besturen en uitvoeren

Het bestuur is belast met het besturen van de vereniging overeenkomstig de statuten en het huishoudelijk reglement. De vereniging kent een directeur, die door het bestuur wordt benoemd. De directeur voert de doelstellingen van de vereniging uit, rekening houdend met de daarbij door het bestuur aangegeven prioriteiten en staat daarin tevens de andere verenigingsorganen bij. De directeur, onder verantwoordelijkheid van het bestuur, is belast met de voorbereiding en de uitvoering van de besluiten van het bestuur, alsmede met het beheer van de terreinen binnen door het bestuur aangegeven kaders. Binnen door het bestuur te stellen kaders, is de directeur verantwoordelijk voor zijn, door het bestuur bepaalde, werkzaamheden, waaronder kunnen vallen personeelsbeheer en -beleid, het financiële beleid en beheer van de vereniging, alsmede de inzet van middelen ten behoeve van zijn functie. De kaders waarbinnen de verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de directeur vallen, zijn vastgelegd in een door het bestuur vastgesteld directiestatuut.

Het toezicht houden gebeurt door de leden van de vereniging via de algemene ledenvergadering. Aan de algemene ledenvergadering komen in de vereniging alle bevoegdheden toe die niet door de wet of de statuten aan het bestuur zijn opgedragen. Het bestuur brengt op een algemene ledenvergadering, binnen zes maanden na afloop van het verenigingsjaar, zijn jaarverslag uit en doet, onder overlegging van een balans en een staat van baten en lasten, rekening en verantwoording over zijn in het afgelopen verenigingsjaar gevoerd bestuur.

2. Optimale besteding van middelen

Iedere vier jaar wordt een meerjarenbeleidsplan opgesteld (het huidige plan loopt van 2019-2022) met daarin een meerjarenbegroting. Het meerjarenbeleidsplan wordt uitgewerkt in een jaarplan met daarin per project de geconcretiseerde en meetbare doelstellingen en activiteiten. Projecten worden zoveel mogelijk SMART geformuleerd: specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden.

Verbeterpunten n.a.v. evaluaties worden indien mogelijk doorgevoerd in lopende projecten en zijn aandachtspunten voor toekomstige projecten.

3. Optimale relaties met belanghebbenden

De belanghebbenden van Vereniging Nederlands Cultuurlandschap zijn divers. De communicatie is met name agenderend, stimulerend en inspirerend. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van verschillende soorten media en uitingen zoals website, ledenblad, social media, studiedagen/symposia, interviews, memo's, pleitnota's.

Ideeën, wensen en opmerkingen worden waar mogelijk meegenomen als input voor nieuwe projecten/besluitvorming.

Klachten worden afgehandeld volgens de klachtenprocedure uit het Handboek Procedures van de VNC, om zo te komen tot verbetering.

De belanghebbenden worden onderverdeeld in de volgende groepen:

- **Leden**

De informatievoorziening naar de leden van de VNC verloopt via het kwartaalblad *Landschappelijk*, specifiek en incidenteel via e-mail of mailing, de jaarlijkse algemene ledenvergadering, het Landschapmuseum en via de website/social media.

- **Vrijwilligers**

Uitgangspunt van het vrijwilligersbeleid van de VNC is het werken en omgaan met vrijwilligers te professionaliseren zodat het aantal vrijwilligers de komende jaren kan groeien, met behoud van betrokkenheid en plezier in het werk, zowel bij de VNC-medewerker als de vrijwilliger, waardoor vrijwilligers daadwerkelijk het gevoel krijgen erkend en gewaardeerd te worden.

Bij verschillende werkzaamheden kan een netwerk van vrijwilligers worden ingezet. De communicatie verloopt via het kwartaalblad *Landschappelijk*, frequente inhoudelijke 'updates' per e-mail en werkoverleggen. Regelmatig wordt input aan de vrijwilligers gevraagd voor verbeteringen.

- **Raad van Advies**

De VNC hecht veel waarde aan de mening en ideeën van de RvA. De communicatie verloopt via het kwartaalblad *Landschappelijk*, email en brainstormbijeenkomsten. Deze brainstormbijeenkomsten geven waardevolle input, waarmee de organisatie aan de slag gaat.

- **Overheden en politiek**

Primaire insteek van het Deltaplan voor het landschap van de VNC is het geven van een krachtige impuls aan de kwaliteit van ons landschap. Biodiversiteit, cultuurhistorie en recreatieve ontsluiting vormen daarbij richtsnoeren om de eigenaren en beheerders van het landelijke gebied in staat te stellen deze extra landschapszorg duurzaam voor hun rekening te nemen. Om dit te bereiken vindt gevraagd en ongevraagd beleidsbeïnvloeding plaats op politiek, bestuurlijk en ambtelijk (rijks, provinciaal en gemeentelijk) niveau.

- **Maatschappelijke organisaties**

De VNC werkt veel samen met maatschappelijke organisaties. Afstemming en/of samenwerking en informatie-uitwisseling met maatschappelijke partijen vindt plaats als dat gezien het krachtenveld logisch is, bijvoorbeeld om te anticiperen op bepaalde politieke of beleidsmatige beslissingen op het gebied van landschaps-, natuur-, milieu-, water-, landbouw-, of plattelandsbeleid.

- **Bedrijven**

Samen met banken, pensioenfondsen, woningbouwcorporaties, energiebedrijven, vastgoedexploitanten, (groene) zakenlieden en financieel deskundigen worden mogelijke financieringsconstructies uitgekristalliseerd en getoetst op haalbaarheid. Verrassende ontmoetingen door het benaderen van het bedrijfsleven voor financiering van een groene constructie als het Deltaplan, leveren interessante inzichten en draagvlak op.

- **Kennisinstellingen**

De VNC treedt, al dan niet op verzoek, in contact met kennisinstellingen zoals universiteiten en onderzoeksinstituten en wetenschappelijke bureaus van politieke partijen. Wij proberen ons gedachtegoed in wetenschappelijke kringen te ventileren door onderzoekers, docenten en studenten te inspireren met het Deltaplan voor het Landschap in de breedste zin van het woord. Dit doen we door middel van strategische samenwerkingsverbanden, het verzorgen van lezingen en/of colleges, het volgen en verzorgen van studiedagen, het bezoeken van en participeren in symposia, veldbezoeken, publicaties in (vak-) en opiniebladen, etc.

- **Financiers**

Via projectaanvragen / evaluaties / rapportages wordt aan de financiers een duidelijk beeld van de organisatie en het betreffende project geschetst. Voor zover passend binnen de doelstellingen van de organisatie wordt rekening gehouden met de met ideeën, opmerkingen, wensen en klachten van de financiers.

De Nationale Postcode Loterij is een belangrijke partner voor de VNC. Sinds 2009 ontvangen wij van de loterij een jaarlijkse bijdrage van € 500.000,-. Aantrekkelijk is dat de steun meerjarig is en de bijdragen vrij te besteden zijn. Met deze bijdragen heeft de VNC vele extra mooie projecten kunnen verwezenlijken.

Countus accountants + adviseurs
Audit

Dokter Stolteweg 2
8025 AV Zwolle
Postbus 10055
8000 GB Zwolle

Telefoon 038-4552600
Website www.countus.nl
E-mail info@countus.nl

Bankrek. NL33RABO0377397555
K.v.K.nr. 05059718
Beconnr. 196903
BTW nr. NL806030483B01

VERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van Vereniging Nederlands Cultuurlandschap

Ons oordeel

Bijgesloten financieel verslag "paragraaf 5.1 financiën 2021" van Vereniging Nederlands Cultuurlandschap te Ubbergen is ontleend aan de gecontroleerde jaarrekening 2021 van Vereniging Nederlands Cultuurlandschap.

Naar ons oordeel is het bijgesloten financieel verslag in alle van materieel zijnde aspecten consistent met de gecontroleerde jaarrekening 2021 van Vereniging Nederlands Cultuurlandschap.

Het financieel verslag "paragraaf 5.1 financiën 2021" bestaat uit:

1. de samengevatte balans per 31 december 2021;
2. de staat van baten en lasten over 2021; en
3. bijlage A uitvoeringskosten 2021.

Financieel verslag

Het financieel verslag bevat niet alle toelichtingen die zijn vereist op basis van de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties. Het kennismaken van het financieel verslag en onze verklaring daarbij kan derhalve niet in de plaats treden van het kennismaken van de gecontroleerde jaarrekening van Vereniging Nederlands Cultuurlandschap en onze controleverklaring daarbij. Het financieel verslag en de gecontroleerde jaarrekening bevatten geen weergave van gebeurtenissen die hebben plaatsgevonden sinds de datum van onze controleverklaring van 30 mei 2022.

De gecontroleerde jaarrekening en onze controleverklaring daarbij

Wij hebben een goedkeurend oordeel verstrekt bij de gecontroleerde jaarrekening 2021 van Vereniging Nederlands Cultuurlandschap in onze controleverklaring van 30 mei 2022.

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor het financieel verslag

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van het jaarverslag 2021, met daarin opgenomen het financieel verslag "paragraaf 5.1 financiën 2021", in overeenstemming met de gecontroleerde jaarrekening 2021.

Vestigingen

- Almere
- Assen
- Barneveld
- Doetinchem
- Dronten
- Emmeloord
- Emmen
- Enschede
- Groenlo
- Hardenberg
- Joure
- Leeuwarden
- Markelo
- Mill
- Odijk
- Ommen
- Oldenzaal
- Raalte
- Staphorst
- Steenwijk
- Vriezenveen
- Wageningen
- Zeewolde
- Zeist
- Zwolle

Onze verantwoordelijkheden

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel of het financieel verslag in alle van materieel belang zijnde aspecten consistent is met de gecontroleerde jaarrekening op basis van onze werkzaamheden, uitgevoerd in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse Standaard 810 'Opdrachten om te rapporteren betreffende samengevatte financiële overzichten'.

Zwolle, 30 mei 2022

Countus Accountants + Adviseurs B.V.

 ValidSigned door Henk Weinans
op 30-05-2022

H.J.B. Weinans RA